

Directa

periodisme cooperatiu per la transformació social

Núm. 537 del 15/12 de 2021 al 4/1 de 2022 2,5 €

Pescar al límit

La flota costanera de la Mediterrània lluita per sobreviure davant les mesures de la Unió Europea que regulen la sobreexplotació de la mar

pàg. 4-11

/ PARTEE @parteedesign

SUPLEMENT L'IMPROCEDENT

Dossier sobre salut i treball
en col·laboració amb el
Col·lectiu Ronda

Directa

periodisme cooperatiu
per la transformació social

EDITA
La Directa SCCL
Riera d'Escuder, 38, nau 1, planta 1
08028 Barcelona
Tel: 935 270 982
Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat
www.directa.cat
DIPÒSIT LEGAL: B 16982-2016

Aquesta publicació intenta escriure amb un llenguatge no racista, no sexista i no androcèntric. La DIRECTA no comparteix necessàriament les idees expressades als articles d'opinió.

- QUI SOM?**
A fons
Jesús Rodríguez
Miralls
Gemma Garcia | miralls@directa.cat
Impressions
Laia Alsina, Bernat Solé i Albert Alexandre | impressions@directa.cat
Cruïlla
Guillem Martí i Laia Mas | cruilla@directa.cat
Roda el món
Oriol Andrés i Joan Mas | internacional@directa.cat
Expressions
Elena G. Ruiz, Jofre Figueras i Eloi Latorre | expressions@directa.cat
La indirecta
Àlex Romaguera i Mariana Cantero
Fotografia
Sira Esclasans | fotografia@directa.cat
Il·lustració
Maria Conill | il.lustracio@directa.cat
Correcció
Miriam Tijani | correccio@directa.cat
Edició
Jesús Rodríguez | edicio@directa.cat
Disseny gràfic i compaginació
Pau Fabregat | disseny@directa.cat
Projecte gràfic
Lola Fernández, Gerard Casadevall, Diego Muñoz i Pau Fabregat
Coordinació web
Eloi Latorre, David Bou, Gemma Garcia i Maties Lorente
Coordinació País Valencià
Ester Fayos | paisvalencia@directa.cat
Audiovisuals
Marta Pérez | audiovisuais@directa.cat
Administració i subscripcions
Jordi Vilaró | administracio@directa.cat
Difusió
Estel·la Marcos | directa@directa.cat
Publicitat i distribució
Irene Selvaggi | publicitat@directa.cat
Gestió web
Talaïos Koop.

NUCLIS TERRITORIALS I MITJANS COL·LABORADORS:
Osona ('El Setembre'), Lluçanès ('La Rella'), Maresme, el Camp, Terres de Ponent, Castelló, València, les Illes i Catalunya Nord. El Salto, La Marea, Pikara, Argia, Ahötsa, Soberania Alimentaria i AralInfo

CONTACTES:
General directa@directa.cat
Redacció Barcelona redaccio@directa.cat
Redacció València paisvalencia@directa.cat
Subscripcions subscripcions@directa.cat
Distribució distribucio@directa.cat

PORTADA: PARTEE

SUMARI

A FONS

4-11

Un futur contra vent i marea
Maties Lorente, Laura Masó i Giuseppe Savino expliquen com la sobreexplotació, les polítiques europees per fer-li front i la falta de relleu generacional posen en perill la flota pesquera costanera dels Països Catalans. Fotos d'Adriana Pimentel i Jaume Ferrando. Infografies de Marc Méndez i Maria Conill.

MIRALLS

12-15

Entrevista a Ana Polo
Humorista i membre de l'equip *Oye Polo*. Ha treballat a RAC1 i Catalunya Ràdio i ara protagonitza un dels podcasts més escoltats en català. Hi conversa Estel·la Marcos sobre la invisibilització de les dones en l'entreteniment i els límits de l'humor. Fotos d'Axel John Miranda.

IMPRESSIONS

16-18

Reintroducció de l'os al Pirineu
Un debat entre Vanesa Freixa, codirectora del documental *El No a l'Os* i Lluís-Xavier Toldrà, de Depana. Il·lustració de Catalina Parra.

Santuaris, illes de compassió
Per Maria Sánchez i Cristina Olivas. Amb il·lustració de Marc Vers.

CRUÏLLA

19-21

Nadal conscient, equilibri assolible
El tió, la nit de Cap d'Any o les cavalcades de Reis es poden celebrar sense entrar en la voràgine consumista i contribuint a la transformació social, econòmica i cultural. Joan Ballart signa el reportatge, amb un suggerent recull de propostes alternatives.

RODA EL MÓN

22-26

Judici a 'les vuit' de Guapinol
Un reportatge de Nacho Ibáñez sobre la persecució d'activistes a Hondures.

Líbia i l'abisme electoral
Marc Español ens detalla els riscos dels confrontats comicis del 24 de desembre.

Apartheid farmacèutic al sud global
L'anàlisi d'Amy Goodman i Denis Moynihan de *Democracy Now!*.

EXPRESSIONS

27-31

Llibreries lluny de multituds
Un reportatge de Laura Masó. Fotos d'Anna Carmona i Laura Masó.

Quan es dibuixa l'inici
Un relat d'Iris Martínez Villalonga amb il·lustració d'Alejandro Robles.

Ressenyes culturals
Recomanacions literàries de Clara Asín Ferrer, Eloi Latorre i Aïda Camprubí.

INDIRECTA

32

Entrevista a Pol Dunyó i Ruhí
És pagès d'horticultura ecològica a Can Femades, al municipi d'Orrius (el Maresme) i autor del llibre *Estripar la terra* (Raig Verd, 2021). Defensa l'agricultura a petita escala, autosuficient i integrada en l'entorn. Preguntes i fotos de Bart Grugeon.

Més que mil paraules

LAURA ESCARTÍ @laura_escarti | Sergio Pellijero (qui apareix a la imatge) és el coordinador de la plataforma Activistes en Acció, que lluita pels drets de les persones amb problemes de salut mental. Han creat un projecte de convivència i suport mutu al barri de Natzaret de València, una alternativa a les residències psiquiàtriques, on denuncien que existeix sobremedicació i manca d'autonomia. Podeu veure el conjunt de la fotogaleria al web Directa.cat.

Comunitat Directacoop

Bons aliments pel periodisme feminista

Anna Celma | @acelmamelero

El periodisme feminista comença molt abans de teclejar el primer caràcter d'un text o de disparar la primera foto. Comença abans d'esbossar la infografia o de fer claqueta pel vídeo. Comença a les vísceres del cos viu i canviant d'un mitjà: l'àmbit administratiu.

En cosmovisions i sistemes capitalistes que s'estructuren invisibilitzant tot el que és reproductiu, els mitjans de comunicació tendeixen a hipervisibilitzar el que és productiu. Per trencar aquesta dinàmica, quan les companyes de *Pikara Magazine* imaginaren el II Congreso de Periodismo Feminista Lucía Martínez Odriozola, van decidir ficar-se als budells dels mitjans.

La taula rodona inaugural del congrés, celebrat els dies 1, 2 i 3 de desembre, abordava els models de negoci dels mitjans de comunicació *La Marea*, *El Salto*, *Pikara Magazine*

i *DIRECTA*, amb el repte d'analitzar amb mirada interseccional els seus respectius àmbits de gestió.

Com deien les *Pikara*, de titular amb perspectiva de gènere s'ha parlat molt, però hem reflexionat sobre quina estructura sosté la publicació? Som igual de coherents per dins que per fora? Què significa ser cooperatiu per a un mitjà de comunicació? Es pot tenir una organització jeràrquica i ser una empresa feminista? Quines són les línies vermelles per mantenir la independència o per garantir la sostenibilitat? Com és la relació entre equips de treball i col·laboradores, siguin remunerades o militants?

Des de recorreguts diferents, amb punts de trobada i dissensos, el debat ha permès compartir reflexions i incògnites per alimentar millor aquest òrgan imprescindible en l'organisme d'un mitjà: els budells de com s'administra.

Aconsegueix l'Agenda Directa 2022 per 10 €

directa.cat/product/agenda-directa-2022/

Producte exclusiu per a subscriptores

El vaixell 'Cap Prim Segon' arriba al port de Xàbia (la Marina Alta) després d'un dia de pesca de gamba roja.
/ JAUME FERRANDO

Deu anys. És el temps que podria quedar de vida a la flota de pesca costanera dels Països Catalans, tal com la coneixem avui en dia. Les imatges dels vaixells arribant a port i descarregant peix fresc als molls de municipis com Roses (l'Alt Empordà), Palamós (el Baix Empordà), la Ràpita (el Montsià), Dénia, Xàbia (la Marina Alta) o Santa Pola (el Baix Vinalopó) podrien ser estampes del passat en un futur no molt llunyà.

Catalunya i el País Valencià són dos territoris molt representatius del que suposa el model de pesca costanera de petita escala de la Mediterrània occidental: una flota eminentment familiar que pesca en caladors propers als ports, fa jornades de pesca de menys de dotze hores, amb captures destinades al consum en fresc i en el que el producte viatja de la mar a les taules en poques hores, garantint-ne les propietats nutricionals. Pràctiques que el diferencien del model extractivista de les grans empreses pesqueres de l'Atlàntic i el Pacífic, on els vaixells poden passar mesos en alta mar, pescant un dia rere un altre en caladors monoespècie per congelar les seves captures, que poden passar setmanes a les cambres frigorífiques fins que les desembarquen als ports.

Les tres arts principals de les nostres costes són l'arrossegament, per espècies com la gamba o el rap; l'encerclament, per petits pelàgics com la sardina i el seitó, i les arts menors, que apleguen un gran ventall de tècniques entre les quals destaquen el palangre, la nansa i el tresmall. Cal tenir en compte, sobretot, la flota d'arrossegament, que és la que concentra més valor comerci-

al en les seves captures: entre Catalunya i el País Valencià agrupen el 70 % d'aquest tipus de flota a la Mediterrània de l'Estat espanyol. Analitzant les dades generals, es manté la tendència als Països Catalans. El País Valencià i Catalunya concentren quasi un 95 % de les 43.875 tones de peix que es van pescar als territoris de parla catalana i un 90 % dels 193 milions d'euros que van generar aquestes captures l'any 2020.

Des dels inicis dels 2000, s'ha perdut més de la meitat de la flota. En menys de vint anys, a Catalunya s'ha passat de 1.550 embarcacions de pesca a 724. Menys de la meitat, segons dades del Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural. Al País Valencià, de 826 a 531. La magnitud de la pèrdua és més evident si s'agafa un espectre temporal més ampli: l'"Informe Mar Balear" de la Fundació Marilles revela que a les Illes s'han perdut més de mil barques des de 1950 i només resten actives al voltant de 270, una davallada del 78 % en setanta anys. La sobreexplotació dels recursos, l'impacte de les mesures europees de control dels estocs marins i la falta de relleu generacional són els principals factors que poden certificar la defunció d'un sector que es troba en estat crític.

Error del passat

La sardina és, probablement, un dels peixos que millor representa la sobreexplotació dels estocs a la Mediterrània, una situació que preocupa a la comunitat científica, però també al sector pesquer. Ho demostra el volum de captures, que a Catalunya ha passat de 14.000 tones l'any 2000 a poc més de 6.000 l'any 2018, segons dades de

UN FUTUR CONTRA VENT I MAREA

La sobreexplotació de la mar Mediterrània, les polítiques europees per fer-li front i la falta de relleu generacional fan témer la possible desaparició de la flota de pesca costanera dels Països Catalans

Maties Lorente | @mtslorente
Laura Masó | @Aix_lau
Giuseppe Savino | @peppesavino78

El volum de captures anuals a Catalunya ha passat de 14.000 a 6.000 tones en un període de divuit anys

A les Illes s'han perdut un miler de vaixells de pesca des de 1950, només hi resten actives 270 embarcacions

l'Icatmar. Fa poc, un equip d'investigadores de la Universitat de Girona, liderades per Marta Muñoz i Jordi Viñas, ha detectat que les sardines que es pesquen a la costa catalana són cada vegada més petites, més joves, es troben en pitjor estat de salut i comencen a reproduir-se abans, el que afecta la seva supervivència i fa més crítica la seva pesca. Altres espècies afectades per la sobrepesca a la Mediterrània occidental són el lluç, l'escamarlà o el pop blanc.

“Un dels principals problemes que tenim són les barques que surten cada dia a carregar peix a cap preu quan el mercat no pot absorbir totes les captures que fem”, explica Lluís Rodríguez (61 anys), assegut a la coberta de l'*Agneta*, el vaixell de pesca d'encerclament que governa i que ja a primera hora està amarrat al port de Palamós després d'una nit “frenètica” de pesca. Rodríguez es dedica a aquesta modalitat de pesca, en aquest cas, del seitó, i la nit anterior ha estat bona: el bot de llum que acompanya el vaixell principal ha aconseguit atreure suficients peixos a la superfície i les calades de la nau han permès portar a la llotja 205 caixes de peix blau fresc, al voltant de 2.300 quilos, que amb “un preu alt marcat pel mal temps a la resta del Mediterrani”, arriben als 8.761 euros. No totes les nits són tan profitoses i el pescador de seitó detalla com han vist passar setmanes amb només 75 euros de venda de captures. “Soc del parer d'agafar menys quantitat i lluitar sempre per la qualitat del nostre peix”, explica, en relació amb la situació de sobrepesca de la sardina.

En aquesta lluita per veure qui obté més peix, juga un paper essencial el mecanisme de venda del peix fresc, que és la subhasta. A la subhasta es ven tot el peix que arriba als ports per ordre

d'arribada de les barques. El preu va a la baixa, és a dir, que comença en una xifra relativament alta i va baixant fins que el comprador decideix l'import que pagarà pel lot i atura la subhasta. Les vendes a la llotja tenen lloc dues vegades al dia en les jornades laborables: a primera hora es ven el peix blau procedent de l'encerclament, que es pesca la nit anterior, i a la tarda el procedent de l'arrossegament i les arts menors. Aquesta forma de venda, juntament amb el fet d'haver de competir amb altres ports de la Mediterrània o inclús de la Cantàbrica, pel fet de pertànyer a un mercat comú, fa molt difícil fixar un preu digne per al producte que garanteixi la supervivència dels pescadors i, per contra, afavoreix un model depredador voraç.

Salvador Fortuny és company de Rodríguez al port de Palamós i també molts matins a la taula de l'establiment on esmorzen molts dels mariners de la vila. Armador de l'*Avanza*, té 54 anys i des dels 17 està lligat a la mar. A l'esplanada dels pescadors, a tocar de la platja gran de Palamós, i mentre repara els desperfectes de les xarxes del bou, com també s'anomena a l'aparell de l'arrossegament, Fortuny recorda com la sobrepesca ha estat una constant en el seu passat com a pescador: “He llançat tones de peix a l'aigua perquè a terra no el volia ningú. I l'endemà tornàvem. Ara em porto les mans al cap!”. Fortuny, qui és molt autocrític, opina que “ara estem fent front als problemes que vam generar al passat” i afirma que abans no es tenia el mateix nivell de consciència mediambiental que ara, com per exemple, pel que fa a la gestió de residus. “Ens acabàvem una ampolla d'aigua i la llançàvem al mar, i així amb tot. He arribat a llançar a l'aigua l'oli usat després de canviar-li »

La pesca a la nostra mar

ARTS MENORS

Pesca artesanal amb embarcacions petites en la que se sol emprar arts de pesca de dimensions reduïdes i, en general, de major selectivitat de peixos i de menor impacte sobre el fons marí.

ENCERCLAMENT

Aquest tipus de pesca es realitza durant la nit. El nombre de tripulants oscil·la entre deu i tretze. Les xarxes capturen els peixos, prèviament detectats amb aparells específics de l'embarcació, rodejant-los per tots els costats i tancant la xarxa per la part inferior amb la sàgola, fins a la formació d'un embossament. S'utilitza un bot auxiliar amb llums molt potents per atraure el banc de pesca. Quan la xarxa està pràcticament recollida, es treuen els peixos del cop amb ajuda d'un salabre per deixar-los a la coberta.

TRESMALL

Art constituït per peces de xarxa, cada una de les quals està formada per tres xarxes superposades. Les teles exteriors són de la mateixa dimensió de malla, mentre que la tela interior és de malla menor. Els peixos entren per la malla exterior i queden emmallats en les bosses de la xarxa de l'interior.

NANSA

Ormeig basat en un coll d'ampolla d'entrada que obliga els peixos, atrets per l'esquer, a passar pels bucles per entrar, on queden atrapats.

PALANGRE

Consisteix en una corda llarga de la qual pengen altres més primes i curtes amb un ham cadascuna, on es col·loca la carnada.

» al motor". Una situació que ha fet un tomb en l'actualitat, "ja que dels errors se n'aprèn i la nostra mentalitat ha canviat molt".

Contramesures inassumibles

Per fer front a la sobreexplotació pesquera a la Mediterrània, des de la Unió Europea es va impulsar l'any 2019 el Reglament 2019/1022, que regula la pesca d'espècies demersals, aquelles que viuen al fons marí. Aquest pla, integrat en la Política Pesquera Comuna, ha afectat sobretot els vaixells d'arrossegament, que han vist reduïts els dies que podien sortir a pescar. Només

el primer any, es van reduir en un 10 % els dies de pesca, tot i que cada barca s'ha vist afectada de manera diferent. Aquests 12 i 13 de desembre, en el Consell d'Agricultura i Pesca de la UE, s'han fixat les possibilitats de pesca per al 2022, forçant una nova reducció del 6 %, amb el que s'acumula una retallada del 23 % de dies de pesca en només tres anys. També està sobre la taula una retallada en les quotes de captura de la sardina, que passarien de 25.000 quilos setmanals a només 1.500. La Unió Europea és qui dicta les mesures, però són els estats membres, en aquest cas, l'Estat espanyol, qui aquest dimarts 14 de

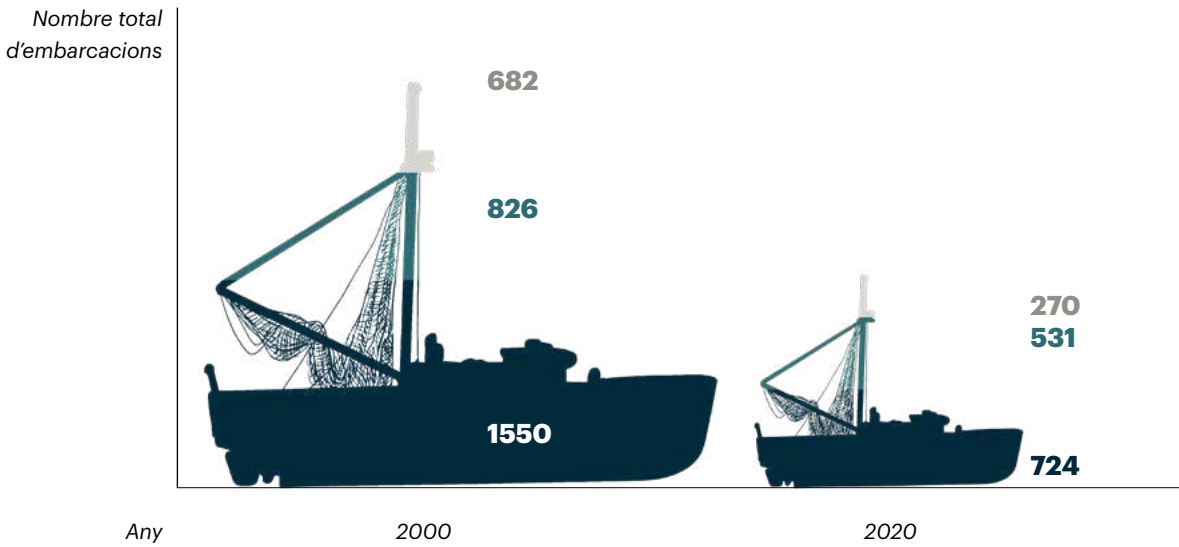
desembre publicava la seva aplicació al BOE. "Amb el reglament europeu, al port de Barcelona vam passar de 230 dies de pesca a 185. Ara en proposen un 7,5 [finalment, ha estat un 6 %] menys. Per sota de 190 dies, la pesca és inviable: ens deixa als armadors i mariners al llindar de pobresa". Així de clar es mostra José Manuel Juárez, patró major de la confraria de pescadors de Barcelona. En la majoria dels casos, les confraries són institucions molt antigues -la de Barcelona data de 1751- que van néixer com aliances entre els pescadors per defensar els seus interessos. En un moment en

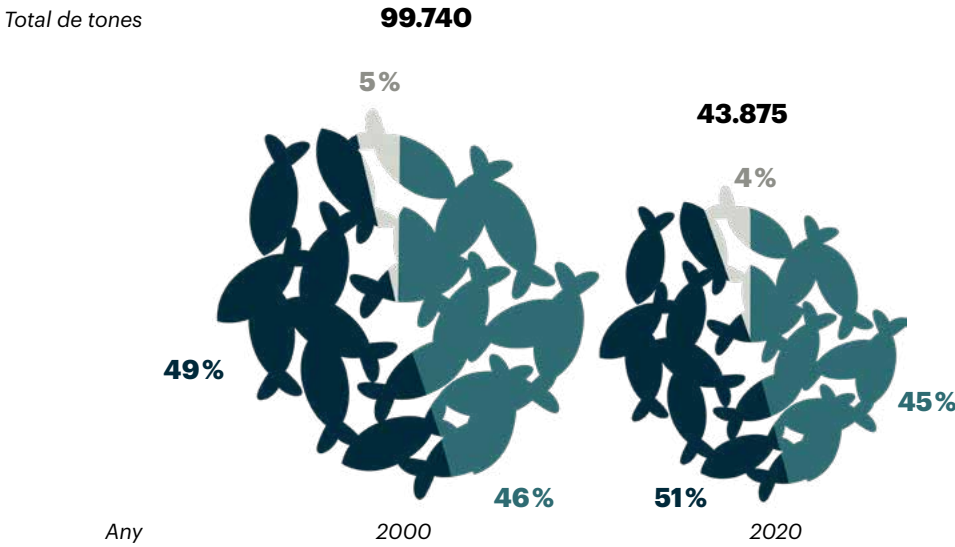
/ MARC MÉNDEZ
@0.9mm

ARROSSEGAMENT
Consisteix en la utilització d'una xarxa llastrada que escombra el fons de la mar. Es duu a terme durant el dia, amb llum natural. Entre tres i sis tripulants per embarcació. Les xarxes emprades tenen forma de sac amb una obertura en sentit horitzontal per l'extrem davanter i, per l'extrem contrari, el sac s'estreny fins a acabar en el cop. La xarxa va unida a cada costat de l'obertura mitjançant cables d'acer a les portes, les quals faciliten un bon contacte amb el fons. Les xarxes són remolcades per l'embarcació, buscant travessar els bancs de peixos perquè aquests hi entrin i quedin capturats.

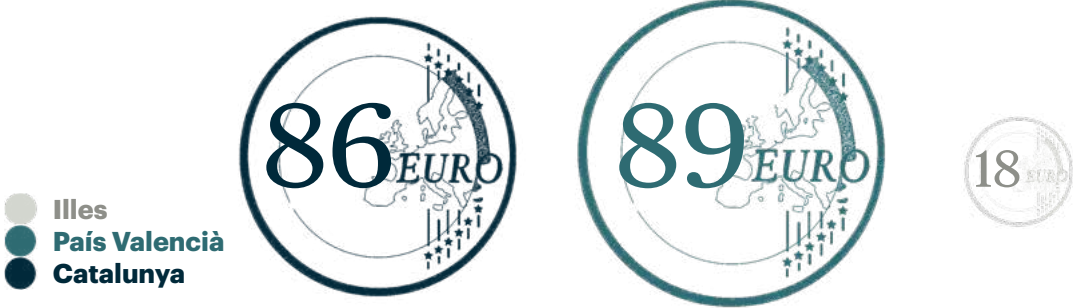
Evolució de la flota

Evolució de les captures

Captures en milions d'euros (2020)

/ MARIA CONILL
@maria.ipunt

el qual gran part de les classes populars dels ports eren analfabetes, la confraria s'encarregava dels tràmits burocràtics i les gestions i alliberava els pescadors d'aquestes tasques. Avui dia, juguen un paper vital en la vertebració del sector, mantenen el diàleg amb les administracions i són titulars de les llotges de comercialització de peix fresc en règim de concessió administrativa. Juárez les defensa com “un element clau de l'economia social als ports”.

Per als pescadors, la restricció dels dies de pesca s'ha fet sense tenir en compte la realitat del sector. “Considerem que sí que s'ha de reduir l'es-

forç de pesca a la mar Mediterrània, però no posant uns dies concrets de pesca, mirats des d'un històric de treball de tres o quatre anys, perquè això és erroni i insolidari”, argumenta Amadeu Ros, l'armador del *Cap Prim Segon*, un vaixell d'arrossegament de Xàbia dedicat a la pesca de la gamba roja. Ros denuncia que “hi ha vaixells que tenen 220 dies laborables aprovats i d'altres que es queden en 160 dies per raons de reparacions o manutenció. I els que han comptat els dies no han valorat que aquests vaixells no van eixir a la mar per elecció sinó per reparacions. És completament insolidari”.

Toni Abad, patró major de la confraria de Roses i president de la Federació Nacional Catalana de Confraries de Pescadors, pensa que “Espanya ha fet una interpretació de la normativa no gaire ben feta. Ens poden aplicar la reducció com cal, però mirant de fer el menor mal possible. Tanmateix, no ha estat així”. Abad explica que a Catalunya, a més del mes de veda obligatòria, es fa un altre mes voluntàriament, i que l'Estat no ho ha tingut en compte quan ha revisat l'històric. “Han castigat els que han estat per la feina. Jo he fet veda i per ells és com si no hagués anat a pescar. Per tant, encara perdo més dies amb els seus càlculs”, »

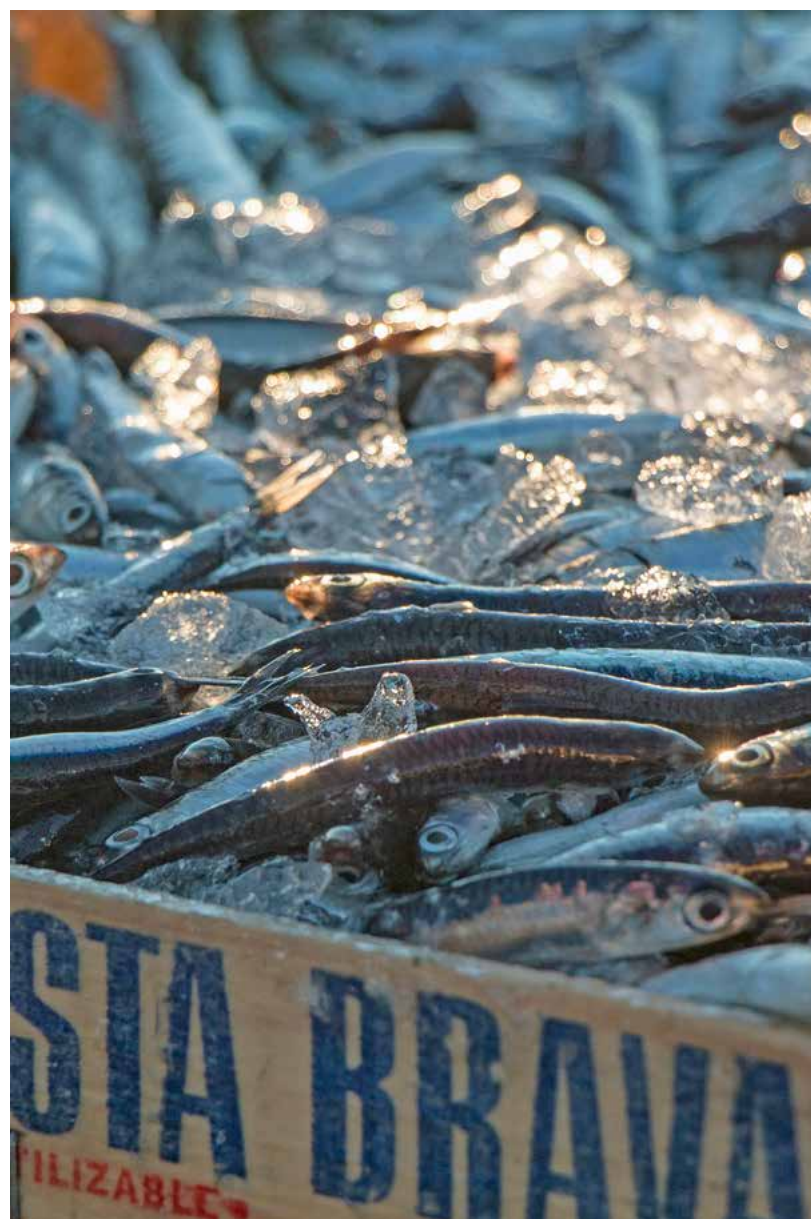

Maribel Cera
arregla la xarxa
de tresmall
a la Ràpita (el
Montsià).
/ ADRIANA
PIMENTEL
@Adriana_Pimente

» rebla. “Sembla que ens castiguin”, diu Salvador Fortuny, l’armador de Palamós. “En el passat hem aplicat vedes voluntàries i encara així ens imposen menys dies de pesca cada cop”.

“Parlant clar, els que prenen les decisions sobre la pesca són uns *xupatintes*”. Des de l’interior de la *Viznago*, amarrada al port de la Ràpita, Maribel Cera (49 anys) critica les mesures que s’imposen des de Brussel·les i Madrid. El mal temps ha impedit que pugui sortir a pescar amb el tresmall, un parany que consisteix en tres xarxes unides -dos amb la malla més gran i la central amb la malla petita, on queden enganxats els peixos- que es deixa durant una nit suspès al fons amb l’ajuda de boies a la part superior i ploms a l’inferior, i avui fa tasques de manteniment. Cera és una de les només vuit dones pescadores professionals de Catalunya i, en un entorn altament masculinitzat, és la presidenta de l’Associació Catalana de Dones de la Mar, que lluita per visibilitzar la tasca que fan les dones del sector. Respecte a les decisions polítiques, Cera ho té clar: “Des d’un despatx es pot decidir qualsevol cosa. Si parles-

Seitó acabat de
desembarcar
a Palamós (el
Baix Empordà),
procedent de
l’Agneta’, el vaixell
que governa
Lluís Rodríguez .
/ ADRIANA
PIMENTEL
@Adriana_Pimente

El model de cogestió del govern català té l’origen en les iniciatives que van emprendre els mateixos pescadors

El Pla de gestió de la gamba de Palamós ha estabilitzat les captures i ha revaloritzat el producte al mercat

sin amb els pescadors, vinguessin més als ports i veieren el dia a dia, moltes coses no passarien”. “Podem fer moltes normes, però si són imposades, perquè no s’entenen, no funcionarà. No és que la cogestió sigui millor que l’altre model: estem convençuts que és l’única manera perquè les coses rutllin”. El director general de Política Marítima i Pesca Sostenible del govern català, Sergi Tudela, es mostra així de convençut del model de cogestió pesquera impulsat per Catalunya l’any 2018, un model únic a Europa i que ha estat promociat per l’Organització de les Nacions Unides per a l’Alimentació i l’Agricultura. “Diem que no es pot gestionar la pesca Mediterrània des de Brussel·les ni des de Madrid, però tampoc des de Barcelona, i en aquest sentit, en donem exemple”.

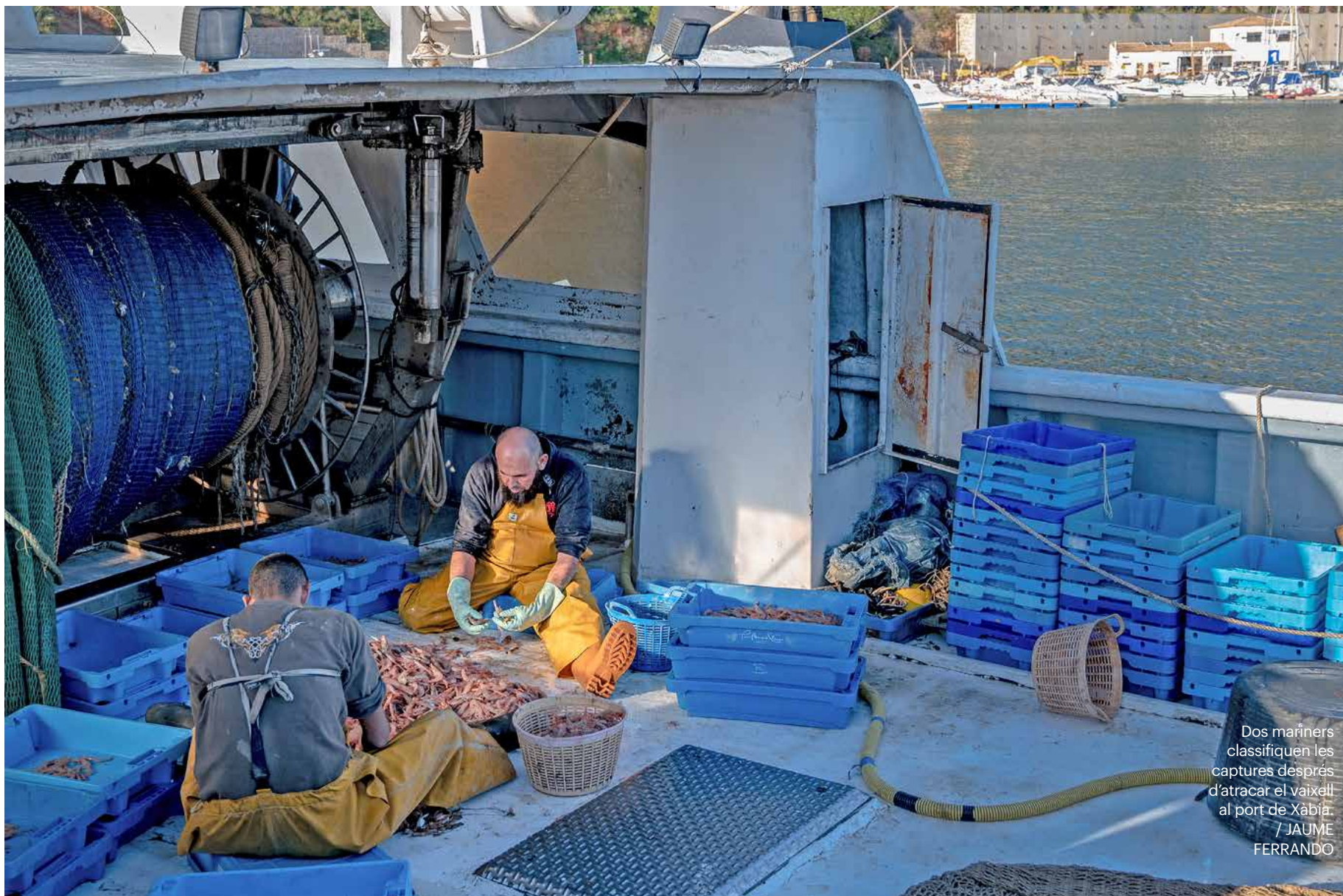
Descentralització com a resposta

La cogovernança consisteix a descentralitzar la gestió cap al territori on pertoca i “fer una gestió adaptativa, que permeti ajustar-nos als canvis, a través d’uns comitès de cogestió, amb representants de l’administració, el sector pesquer, la comunitat científica i les ONG, en igualtat de condicions a l’hora de prendre decisions, no com a consell assessor”, explica Tudela.

El model de cogestió que proposa l’administració catalana té els seus orígens en les iniciatives que van emprendre els mateixos pescadors. És el cas del Pla de gestió de la gamba de Palamós.

Cal tenir present que el valor econòmic de les descàrregues de gamba roja representa més del 50 % del valor de les captures comercialitzades a la demarcació de Girona. El pla va néixer l’any 2013 amb dos objectius: ajustar l’esforç pesquer a la biomassa de gamba i minimitzar l’impacte sobre el medi, millorant la qualitat ambiental. Per poder fer-ho, es van consensuar mesures entre la comunitat científica, els pescadors i l’administració, com són la reducció progressiva de la capacitat de la flota, la limitació del temps de pesca permès, la implantació de vedes o la reducció dels dies de pesca en un 10 %. La regulació afecta 22 vaixells i 7 caladors situats al llarg del Canyó de la Fonera o rec de Palamós.

Dins de les actuacions que contempla el Pla de gestió, una ha estat l’impuls d’unes noves portes per a l’arrossegament que siguin més sostenibles. Les portes són peces d’acer de gran mida que mantenen obert l’aparell i que, quan llisquen pel fons, poden causar grans solcs i desperfectes en el llit marí. “Al voltant dels anys 2000, des del Pla de gestió van organitzar un viatge a Islàndia per veure com feien les coses. Quan van veure allà les nostres portes, ens van dir que ells les havien prohibit l’any 1967 per l’enorme impacte ambiental que tenien”, explica Salvador Fortuny. Des de fa uns anys, explica el pescador de Palamós, treballen amb unes portes d’arrossegament més sostenibles, que limiten l’impacte en el fons i redueixen el consum

Dos mariners classifiquen les captures després d'atracar el vaixell al port de Xàbia.
/ JAUME FERRANDO

de combustible. Així, “controleu els pastos, perquè les praderies són això: pastures per als peixos que sabem que cal preservar”. “Els millors biòlegs i gestors del mar som nosaltres mateixos, els pescadors, però hem de ser honestos amb la nostra feina”, destaca Fortuny.

Els resultats del Pla de gestió de la gamba han estat molt positius i han donat com a resultat una estabilització de les captures i una revalorització del producte al mercat, gràcies també a l'impuls d'una marca comercial certificada que garanteix la qualitat del producte. Un cas molt semblant al que ha passat amb el sonso. El 2012 s'establia el Comitè de Cogestió del Pla de Gestió de la Sonsera (CCPGS). Format per representants del sector pesquer, per científics de l'Institut de Ciències del Mar del Consell Superior d'Investigacions Científiques (ICM-CSIC), per representants de les organitzacions ecologistes no governamentals World Wildlife Fund (WWF) i Greenpeace i membres de l'administració, té l'objectiu de gestionar l'activitat pesquera, proposar i coordinar els estudis científics, participar en el seguiment del compliment de les mesures de gestió previstes i proposar les mesures oportunes en cas del seu incompliment.

És el que va passar l'any 2015. Quan s'havia d'iniciar la campanya després dels dos mesos i mig de veda obligatòria, la poca abundància de sonso va fer que el Comitè decidís tancar la pes-

quera i les 26 embarcacions que formaven part del programa van haver de quedar amarrades a port durant nou mesos, un fet que va portar a la flota a autoregular-se les captures. Avui dia, els acords en el marc del programa socioeconòmic van dirigits a no capturar ni un quilogram més del que el mercat és capaç d'assumir a un preu raonable i s'han establert bonificacions en les quotes a canvi d'incrementar els llocs de treball a bord de les embarcacions. “En definitiva, s'ha aconseguit la valorització d'un producte pesquer que en l'actualitat reuneix uns estàndards de qualitat que han permès multiplicar per deu el preu de venda anterior a l'etapa de cogestió”, afirmen des del Departament.

A més del de la gamba de Palamós i del sonso, hi ha sis plans de cogestió que funcionen a la costa catalana: el del pop amb arts de trampa del delta de l'Ebre i el de la Costa Central, el del cranc blau del delta de l'Ebre, el de la sípia del golf de Pals i de Roses, el dels petits pelàgics del golf de Roses i el de la pesca al parc natural del Cap de Creus, el primer que afecta a totes les modalitats de pesca i no només la pesca d'una espècie en concret. No tots els projectes de cogestió provenen de l'administració. Toni Abad explica el cas d'un calador de lluç de Roses. Els pescadors van detectar que s'agafaven molts d'immadurs i, unilateralment, van decidir tancar el calador. La mesura va despertar l'oposició d'alguns pescadors, però amb

el temps tothom va acabar acceptant la proposta. Fa nou anys que no hi pesquen i els estudis de seguiment de l'Institut de les Ciències del Mar demostren que la població ha viscut millores en la quantitat i el pes dels exemplars. Altres mesures autoimposades són els tancaments temporals a la zona de Blanes-Palamós-Roses i el Pla de gestió »

El pop, el cranc blau, la sípia i petits pelàgics es regulen amb plans de cogestió a diferents punts de la costa

Comunitat científica i pesquera han acordat vetar la pesca a vint zones del litoral, uns 500 quilòmetres quadrats

» de demersals de Palamós. Fa poc, comunitat científica i pesquera han acordat el tancament de la pesca de vint zones del litoral català que sumen un total de 500 quilòmetres quadrats, una superfície major que tot Andorra.

En els projectes de cogestió impulsats per la Generalitat de Catalunya participen més de 200 embarcacions d'arts menors, el que suposa que el 60% de la flota, i algunes d'encerclament a la demarcació de Girona. “Ens agradaria poder aplicar aquest model al conjunt de l'activitat pesquera de Catalunya, però no podem. No podem perquè, per exemple, la flota d'arrossegament, que és probablement l'eix vertebrador del sector, és competència de l'Estat. A escala estatal, ens hem trobat recança en compartir poder o no formar part de la seva cultura política, d'alguna manera”, argumenta el director general de Política Marítima i Pesca Sostenible de la Generalitat de Catalunya.

Respecte al 2025, que és la data que la Unió Europea fixa per a la recuperació de les poblacions, Tudela opina que “qui va posar la data damunt la taula no tenia ni idea de la situació de sobrepesca dels nostres estocs: en tres anys és absolutament impossible, des del punt de vista tècnic i científic, recuperar les pesqueres fins al nivell de rendiment màxim sostenible, l'ideal màxim de bona gestió. Nosaltres optem per l'opció, poc popular pels conservacionistes, de fixar la data en el 2030 sent realistes”, una opció que compta amb el suport del sector pesquer.

L'estigma del pescador

“Som pescadors, no delinqüents”. És la pancarta que dona la benvinguda a les visites en la llotja de la Ràpita, però expressa el sentiment de molt pescadors independentment del port on amarren les barques. Maribel Cera explica la pressió que reben en el seu dia a dia: “Encara que tinguis tots els papers en regla, sempre estàs amb l'ai al cor per si toca alguna inspecció, ja sigui de la Guàrdia Civil, del Departament o dels Mossos d'Esquadra”. La rapitenca relata com molts dies, la policia autonòmica se situa a l'entrada del port, per comprovar que tot el peix que surt ha estat comercialitzat a la llotja. “Això fa que no puguem emportar-nos a casa captures sense valor comercial, que no vol ningú, perquè ens exposem a una sanció molt elevada”. “No ens tracten gaire bé, quasi com si fóssim delinqüents”, hi coincideix Lluís Rodríguez, envoltat per escates de seitó de la coberta del seu vaixell d'encerclament a Palamós. I en posa un altre exemple: “No ens podem equivocar en més d'un 10% entre el pes de les captures que figura al diari de bord i el que descarreguem a terra, perquè ens arrisquem a rebre una sanció greu”.

Des de la Càtedra Terra Ciutadana de la Universitat Politècnica de València lluiten per canviar aquesta percepció. “La nostra voluntat és apropar la pesca a la ciutadania, transitar del pescador criminal a un pescador com agent actiu en la salvaguarda del medi ambient”, descriu Sergi Escibano, enginyer agrònom i coordinador del projecte. “Està clar que en un altre moment els pescadors van ser, a través de la sobrepesca o de mètodes de pesca molt agressiva, part de la destrucció del Mediterrani”, però pensa que “hui són els més interessats al fet que l'ecosistema es mantinga perquè és la base de la seua activitat”. Des de la Càtedra Terra Ciutadana

A la Barceloneta
queden 27
embarcacions
dedicades a la pesca.
El 1970 n'hi havia
més de cent.
/ ADRIANA PIMENTEL
@Adriana_Pimente

Subhasta de la tarda a
la llotja de Barcelona.
/ ADRIANA PIMENTEL
@Adriana_Pimente

reclamen reivindicar la pesca com una activitat estratègica des d'un punt de vista alimentari, cultural i social i, segons Escibano, “s'hauria de reconèixer com agent fonamental tant en el sector alimentari com en el de salvaguarda de la costa”. Per això reivindiquen el patrimoni cultural de barris com el Cabanyal de València, que consideren “molt maltractat”.

El desenvolupament i la turisticació van arraconant totes aquelles activitats que les ciutats no consideren útils. La construcció de grans infraestructures en els ports ha estat uns dels motors d'arrencada dels processos turístics i de la intensificació del seu impacte. El buidatge del port de

València n'és un exemple. Antigament, l'edifici de la Confraria de Pescadors se situava a l'interior de la dàrsena, a pocs metres del final de la platja del Cabanyal, barri on va nèixer. El 2006, amb motiu de la celebració de la Copa Amèrica de vela es va destruir l'antiga seu per construir l'edifici Veles e Vents i les pescadores van ser traslladades. Havia de ser un trasllat provisional, però s'ha allargat fins avui dia. “La Marina de València, des de fa anys, ha dedicat el seu desenvolupament al turisme, deixant de banda les activitats pesqueres”, afirma Escibano.

No és una problemàtica endèmica de la capital valenciana. Altres ports i ciutats viuen processos simi-

Al Moll de Pescadors de Barcelona els mariners transporten el peix fins a la llotja per vendre'l a la subhasta.
/ ADRIANA PIMENTEL
@Adriana_Pimente

Esplanada dels pescadors de Palamós on es reparen i es fan tasques de manteniment de les xarxes dels aparells de l'arrossegament.
/ ADRIANA PIMENTEL
@Adriana_Pimente

lars. Poca gent sap, per exemple, que a Barcelona encara hi ha un port pesquer, encara que no se sap fins quan. En 1970, al moll de pescadors situat a tocar del barri de la Barceloneta, hi treballaven més de cent embarcacions. L'any 2009 només en quedaven 39 i en aquests moments hi sobreviuen 27. “Ens notem cada vegada més sols, més aïllats, envoltats d’una economia relacionada amb el mar molt més etèria, menys tradicional, com són els creuers o la gran indústria dels iots. Ens quedem enmig d’un model que ens ofega cada vegada més”. Cristina Caparrós (40 anys) és l’armadora de dos dels 27 vaixells que queden a la Barceloneta: el *Nus* i l’*Òstia*, dedicats a la “importància de les famílies

i el barri de la Barceloneta”, respectivament, i que practiquen l’arrossegament. Caparrós deixa clar des del primer moment que són els pescadors els primers que han de valorar la tasca que desenvolupen. “Hem de pescar menys, el que sigui just i necessari per garantir la nostra supervivència, i explicar aquelles coses que fem bé. És molt difícil poder diferenciar-nos de les grans indústries pesqueres i és molt important que el consumidor conegui aquesta diferència”, explica.

Per poder fer-ho, des de fa més de deu anys la família de Caparrós ha impulsat el projecte La Platjeta. Es tracta d’una plataforma virtual on venen el peix fresc mitjançant la seva web o

WhatsApp directament als consumidors. “La idea és fer arribar tota la cultura del peix a les nostres consumidores de la manera més fàcil possible”, destaca l’armadora de l’*Òstia* i el *Nus*, que afegeix que el producte arriba “net, envasat en bosses biodegradables i es pot demanar per mitjà de les cooperatives de consum, garantint un preu just al pescador i unes pràctiques no abusives de pesca”. També formen part de l’associació Cap a Mar, que intenta apropar a la ciutadania de Barcelona “la cultura marinera i pesquera que tenim més a prop”. Amb aquest objectiu, des de l’associació organitzen visites guiades al port, per conèixer de primera mà els pescadors i la feina que fan, a més de veure la descàrrega del peix procedent dels vaixells o el procés de venda a la subhasta.

Al darrere, ningú

El desconeixement del món de la pesca no afecta només les consumidores. Per Caparrós, “no som atractius per a la gent jove a l’hora de buscar un ofici i això ens genera un problema greu amb el relleu generacional”. És un fenomen que preocupa als molls dels ports. “Econòmicament, sovint no compensa la feina que fas amb els diners que guanyes i això fa que molta gent no vulgui anar a la mar”, argumenta des de la Ràpita Maribel Cera. Pot influir l’ancestral forma de retribució que es dona al sector pesquer, coneguda com “anar a la part”. En una embarcació hi ha diferents rols: patró, que governa l’embarcació; motoristes, encarregats de la maquinària, i marineria. Tots els guanys, que depenen de les captures i del preu que aconsegueix el peix a la subhasta, es reparteixen a parts segons les funcions que fa cadascú en el vaixell. Això genera molta inestabilitat, ja que no es poden predir els ingressos que s’obtidran cada mes i fa que quan hi ha possibilitats de trobar feina a terra, la mar es buidi de mà d’obra, tot i les millores tecnològiques i de les condicions de vida que s’han produït en els últims anys.

“És cert que el fet de no tenir un sou fix tira enrere molta gent. Com a treballador de la mar, sempre he pensat que si tingués una barca, m’agradaria que els meus treballadors tinguessin uns ingressos mínims mensuals”, explica Martí Ramírez, qui té 33 anys i s’ha dedicat tota la vida a la pesca, malgrat que ara ha interromput l’activitat momentàniament. Tanmateix, sap que “si hi vull tornar, com no hi ha ningú que vulgui treballar, sempre tindrè la porta oberta”. Procedent d’una família de Palamós lligada a la mar, “tot i que ells no volien que jo fos pescador, era el que m’agradava i tots els meus estudis els vaig enfocar per ser un bon pescador”.

Al port del Baix Empordà qüestionen el fet que per treballar al mar siguin necessaris molts cursos de formació, que allunyen les persones que volen dedicar-s’hi. “Es necessiten títols, cursos... i passen sis o set mesos fins que et pots embarcar. Com et mantens? Hauríem de ser més àgils, i en quinze dies com a molt poder embarcar”, proposa Salvador Fortuny, una idea que també defensa el seu company, Lluís Rodríguez. El més jove, Ramírez, ho té clar: “Per què no es pot tenir una barqueta de les que estan parades per ensenyar el jovent i fer pràctiques? Aquí no pots fer-les, només pots venir a fer feina amb els títols”. “S’ha de poder fer veure a la gent que es pot viure de la pesca sense explotar el medi”, conclou. ●

Ana Polo,

humorista

“A través de l’humor també es legitimen idees injustes”

Text: Estel·la Marcos | @EstellaMarcos
Fotografia: Axel John Miranda | @axelmiranda_

“Hem arribat a un punt en el qual gran part de l’humor que fan les dones és victimista o molt feminista”. Laura Sánchez, directora de la sala de Madrid La Chocita del Loro, va generar molt debat amb aquestes paraules, tot i que descriu una realitat latent: hi ha poques dones liderant programes d’entreteniment en els circuits convencionals. Ana Polo és, juntament amb Maria Rovira (Oye Sherman), membre de l’equip d’Oye Polo, que en els últims catorze mesos s’ha situat com un dels podcasts en català més escoltats. Conversem amb ella sobre la invisibilització de les dones en l’entreteniment, els límits i la responsabilitat de l’humor i la mirada política d’aquesta professió.

Què en penses, de les declaracions de Laura Sánchez, directora d’una sala de Madrid que creu que gran part de l’humor que fan les dones és “victimista” o “molt feminista”?

Penso que ella, al final, descriu una realitat, però en comptes de fer-ho de manera crítica, per dir que s’ha de revisar, ho fa al revés, traient pit. Segons ella, les dones fem humor victimista i assegura que tenen un públic molt “variopinto”. El públic de La Chocita del Loro són homes blancs, cis, heteros, de classe mitjana-alta... No em deixa de fer gràcia que aquesta dona s’atreveixi a pontificar i a dir que les dones no som gracioses, que l’humor que fem no pot interpel·lar o tenir èxit, quan és clarament mentida. El que ocorre és que perquè això passi has de tenir voluntat per voler apostar per les dones, evidentment.

Què entens tu que és fer riure?

Fer riure és com “conquerir una mica l’altre”. Entrar dins del seu cor, fins i tot, perquè allò que ens fa riure -crec que està demostrat científicament- genera una connexió neuronal. És a dir, amb el que t’ha fet riure tens un vincle emocional. Per això, les idees a través de l’humor són més directes i es transmeten de manera més perillosa. Per això també, per mitjà de l’humor, hem legitimitat moltes idees injustes, perquè van directament a un lloc molt tendre de cadascú de nosaltres. Gràcies a l’humor arribem a llocs profunds i íntims de les persones. Clar que l’humor entreté, però hi ha alguna cosa més.

Has lluitat contra el sentiment de no estar prou capacitada -la síndrome de la impositora- i també contra dinàmiques masclistes dels circuits hegemònics de l’entreteniment i l’humor. Amb quines situacions t’has trobat?

Quan vaig entrar a RAC1, el primer que havia de fer era anar guapa. Una vegada vas guapa, ja pots demostrar que ets intel·ligent, divertida... Però el primer era anar guapa, i era el meu primer esforç a l’hora d’encarar les pràctiques. Als homes això no els hi passa. El que s’espera de tu és que siguis un *florerito* animat, no el clàssic *florero* d’anys enrere, però s’espera de tu que llegeixis els missatges de l’audiència, o que vagis pel carrer preguntant coses... un rol una mica d’*azafatita*. En molts casos es volia una versió de mi domesticada. Se m’ha dit moltes vegades: “Et volem a tu, ens agrada el teu to”, però resulta que després no agradava tant el meu to. El meu to agrada quan està abaixat de volum, i això és profundament injust, perquè això als homes no els hi passa. No crec que a Jair Domínguez o a Joel Díaz se’ls hagi dit que somriguin més, i a mi se m’ha dit. No em pots dir que t’agrado molt i després pretendre que rebaixi qui soc, perquè així segur que no brillo, sinó que em poso bastons a les rodes, estic tota l’estona controlant-me i revisant el com i no el què.

També se m’ha vingut a buscar en plan: “Vine i ens fots canya”. I estic farta de ser la Rottenmeier de *Heidi*, una amargada que està tot el dia renyant tios adults, en teoria funcionals, més grans que jo que, en teoria, haurien de tenir les idees una mica més clares. I per això vaig deixar el programa de RAC1 i vaig rebutjar després altres ofertes que

se'm van fer en altres programes que volien de mi el mateix. Espavileu. No espereu que vingui una tia a renyar-vos i fer-vos pedagogia. Teniu un altaveu, teniu capacitat de transmetre missatges, feu-vos-en responsables. I feu-ho sense que hagi de venir la mestra a renyar-vos.

Si al llarg dels espais i de la història s'ha programat un perfil d'humorista molt similar, i amb un mateix perfil de públic, no és perquè l'humor sempre ha tingut límits i ara es comencen a trencar?

Totalment. Per mi l'humor ha estat una eina d'opressió de moltíssims col·lectius minoritzats i vulnerabilitzats, i tot just ara fa uns anys hem començat a dir que això no es pot fer lliurement. Ho pots fer. Segurament, et pots guanyar la vida fent això, però tindràs gent que et dirà que transmetes discursos d'odi o idees que hauríem d'anar-nos traient de sobre. Si et dediques a l'humor i el que estàs fent és apuntalar el sistema i les opressions del sistema, el que tens és molt poca capacitat creativa, molt poca capacitat crítica i li dones molt poc al *coco*. Tots sabem fer bromes masclistes, racistes, trànsfobes, les que sempre hem sentit al pati de l'escola, a classe, que les portem arrossegant tota la vida a pel·lícules i acudits. Això és molt fàcil de fer. Hi ha molts humoristes que basen el seu humor a travessar línies vermelles, el que és políticament incorrecte. Però és que aquestes línies vermelles ja estan travessadíssimes! No esteu transgredint res, us podríeu empadronar en aquestes línies vermelles dels anys que fa que hi sou.

“ ”

Quan vaig entrar a RAC1, el primer que havia de fer era anar guapa. Quan vas guapa, ja pots demostrar que ets intel·ligent

Ficar-te amb la gent que no és blanca, amb les dones o amb les lesbianes no té res de transgressor, s'ha fet sempre

I què és transgressor?

Ficar-te amb la gent que no és blanca, amb les dones o amb les lesbianes no té res de transgressor, s'ha fet sempre! La transgressió és anar a un lloc contra corrent, cap on no s'hi ha anat normalment. La ficció configura els nostres imaginaris, per tant, hi ha una responsabilitat en tot altaveu.

En els programes d'Oye Polo es fa crítica a condicions laborals (com les de Rosa dels Vents), s'assenyalen realitats que oprimeixen i s'exposen discursos explícitament masclistes, com ho feu a la secció dels Premis Bertín. Hi ha una aposta ideològica o política en el vostre humor?

Tot i que no he inventat jo aquesta frase, crec que tot és polític. El que és personal és polític, el que és polític és polític, el que no sembla polític és polític... Tot és política i, per tant, l'humor també és polític. L'humor que fem Maria i jo a *Oye Polo*, evidentment, que ho és. Som dues dones amb esperit crític, ens travessa l'experiència de ser dones i volem sacsejar el públic una mica. És molt necessari fer feminisme des d'un lloc teòric i rigorós, però crec que també és necessari fer-ho des d'un lloc més lleuger. Intentem combinar-ho, perquè a vegades també donem dades i donem la tabarra. L'humor ajuda que el missatge vagi més lleuger i directe al cervell de la gent i que passi millor. Crec que hi ha moltes coses que, potser, si no les expliquéssim a través de l'humor, costaria més que arribessin. Sí, crec que l'humor és polític, per més que hi ha gent que ho fa explícit i gent que va

de que no. Nosaltres no ens amaguem. Sí, és propaganda feminista i lesboterrorista, pràcticament.

Afirmes que et dediques a l'humor perquè no saps informar sense donar la teva opinió. Així i tot, sembla que a vegades acabes fent periodisme, perquè aportes dades, fonts i recursos per contextualitzar un gag. Creus que fas humor periodístic o periodisme humorístic?
No m'havia plantejat mai que fes periodisme humorístic, jo li dic humor pedagògic perquè és veritat que, sobretot en les càpsules de Fibracat, dono moltes dades, i també vaig colant bromes perquè passin millor. Però al final estic informant, estic educant. "Humor periodístic" m'agrada perquè sí que aporto dades i una base sòlida d'informació, només que li poso un embolcall que és més *diver*.

I ho fas també des de la teva experiència personal. Com t'ha configurat en com ets com a humorista?

Jo crec que el fet d'haver patit assetjament escolar durant molts anys de la meua vida, em va fer desenvolupar el mecanisme humorístic, aprendre a fer riure els altres. Primer de mi, perquè així jo feia menys mal -que igualment feia mal, però en feia menys- i passava a ser més subjecte i no tant objecte de les bromes. A partir d'aquí, vaig desenvolupar la capacitat de fer riure els altres i d'agafar el rol de ser la mestra de cerimònies, perquè així mentre ocupo aquest espai i aquest rol no ho estareu fent vosaltres contra mi. Crec que això és una part troncal de qui soc. Per sort, he pogut fer molt de treball personal, molta teràpia, i crec que si soc més forta és per això.

Et reivindiques sovint com a feminista, lesbiana i també filla de mare i pare andalusos. Com creus que t'ha influenciat en qui ets ara?
Primer, he de dir que n'estic orgullosíssima. *¡Viva Andalucía!* Sempre he sentit que no era prou catalana i que de vegades, sobretot treballant en mit-

jans mainstream, s'ha volgut de mi una puresa a l'hora de parlar el català i se m'ha volgut retirar el carnet de catalana. Igual que estic orgullosíssima de les meves arrels andaluses, també ho estic de ser catalana. El català i el castellà són les meves llengües. El castellà és la llengua materna, però el català el vaig començar a aprendre amb tres anys, i és una llengua meua també i me l'estimo. De fet, el 90 % del contingut que faig és en català, perquè és important fer contingut en català i m'agrada. Quan vaig començar a fer monòlegs, em sentia més segura fent-los en castellà. Al meu cervell, al final, el castellà és una autopista i el català és una carretera que està *súper*, però va una miqueta més lenta. I per això moltes vegades em surten frases en castellà, o frases fetes, etc. I forma part de qui soc, de com em comunico i de la meua identitat. Així estic posant el meu granet de sorra perquè el català s'utilitzi de manera natural per fer humor, que també és una cosa que es deia molt, que l'humor havia de ser en castellà. Soc catalana així. Filla d'andalusos. És una barrejeta, que forma part de qui soc jo.

Quins referents t'han marcat?

El meu objectiu no és fer riure, sinó transmetre un missatge crític. El que passa és que em surt fer-ho a través de la ironia, i això és una cosa que he agafat del meu pare. També, sempre que m'he enfadat he fet molt riure. M'ha passat moltes vegades a la vida, estar enfadada o estar plorant

i tenir una amiga al meu costat pixant-se de riure. Quan estic indignada em surt una vena creativa que d'altra manera no em surt, i per això faig humor de les coses que m'indignen, no perquè ho tingui molt pensat. Em surt natural.

Ens pots dir alguna personalitat pública que t'hagi inspirat?

El meu referent màxim de la tele era Maria Teresa Campos. Era la meua ídola, la veia cada dia, i és una grandíssima professional. Ha sigut un monstre televisiu: la tia es clavava uns programes de 5 o 6 hores on tocava de tot. Feia informació, premsa del cor, debat, entrevistes, gags i esquexos humorístics. Al principi em feia vergonya dir-ho, fins que un dia vaig dir: "Escolta, és que el meu referent era Maria Teresa Campos". El programa es deia *Dia a dia*. Doncs dia a dia jo i Maria Teresa, *comiendo juntas*. Vaig consumir molta ficció espanyola, *El Cor de la ciutat*, Maria Teresa Campos i el *Club Super 3* i l'humor era molt present a casa, amb el meu pare i també amb la meua tieta Isabel, que és divertidíssima, de Granada... I tot una mica m'ha anat configurant.

Si haguessis crescut en un context amb programes com *Deforme Semanal*, *Estirando el Chicle*, *Oye Polo*, *Gent de merda* i tants d'altres, hauria canviat el teu recorregut?

Amb més referents i més plataformes, potser m'haguera llançat a fer monòlegs o podcast abans.

“ ”

Haver patit assetjament escolar em va fer desenvolupar el mecanisme humorístic

El meu objectiu no és fer riure, sinó transmetre un missatge crític, però em surt fer-ho a través de la ironia

Però, en canvi, pel moment tecnològic en què estàvem i per la manca de referents, pensava: algun dia faré un curs de monòlegs, em formaré... Perquè si no, com m'he d'atrevir a fer res, si no m'he format abans? Cosa que crec que li ha passat a un total de zero homes en la història de la humanitat. Jo tenia l'experiència de fer riure la gent, però vaig trigar deu anys. Em feia molta por exposar-me, pensava que no podria. No va ser fins que no portava un temps fent ràdio que no em vaig animar. I vaig poder començar a treballar a RAC1 perquè feia uns anys que tenia un programa amb amigues en una ràdio local. Tot ha estat passet a passet, anar reafirmant qui soc, amb etapes molt perduda. Sabia el que volia expressar, però notava que el que s'esperava de mi era una altra cosa i vaig estar molt temps adaptant-me a això: que fos una noia maca, que li riu les gràcies als nois del programa, que té una mica de to fresc, però sense passar-se, que no s'enfada, que no utilitza l'agressivitat com a recurs expressiu... Vaig ser incapaç de confiar en mi, de saber qui era i quin missatge volia expressar. Ha estat a força d'anar a poc a poc, de molt treball terapèutic i d'anar comprovant que com més coses feia que anaven amb mi, millor em sentia. Si hi haguera hagut referents com les d'ara, el camí haguera estat més curt. Si la Maria Rovira no m'hagués obligat a fer un monòleg amb ella, que em va estirar les orelles, no sé si m'hagués atrevit. Treballar amb una dona molt d'igual

a igual, sense competir, que és una cosa que tenim molt ficada dins, i veure que juntes sumem i ens compenitem bé... Això m'ha permès créixer.

Des que dius “prou” a RAC1 fins que creu *Oye Polo*, passa un any. Què passa en aquest temps? Em va passar que volia un any sabàtic i no va poder ser. De seguida em van venir a buscar de Playground, i feia entrevistes a gent des del meu llit. També feia una secció a l'APM de Catalunya Ràdio. No em vaig permetre no fer res per aquesta por a desaparèixer i que s'oblidin de tu. Feia quatre anys que treballava molt, cada any amb més d'una feina. A banda de la ràdio vaig fer de reportera a TVE, de guionista i col·laboradora a *No te metas en política...* era pluriempleada i volia parar. Però alhora, sabia que no podia. Després del confinament em va arribar la proposta de fer un podcast a Radio Primavera Sound amb Maria, que era una idea que no ens havíem plantejat, però que ens feia il·lusió. Sabíem que ningú ens fixaria juntes, com han fixat els Òscars o el Peyu i el Jair, per exemple. A nosaltres no ens fixarien juntes perquè som el mateix perfil, som ties. Ningú als mitjans convencionals mai ha pensat: “Ostres, aquestes ties són molt bones, tenen molta complicitat, les fixarem”. És una autèntica llàstima, perquè tenim molt a fer i oferir.

I en què veus diferències entre el que fas ara i el que feies als grans mitjans?

Ara, per sort, només treballo amb dones. Que pot ser que hi hagi dones que tinguin conductes terribles, però jo he tingut la sort que les dones amb qui em rodejo són dones vàlides, amb molt criteri i que quan són les meves caps el que volen és potenciar qui soc i no em volen abaixar el volum ni domesticar-me. Tant a *Oye Polo* com als meus monòlegs, com a les càpsules de Fibracat ningú em diu el que puc dir i el que no puc dir, soc tal qual. Evidentment, hi haurà molta gent a qui no agradaré, però també hi ha molta altra a qui sí. I no necessito res més. Això sí, amb tota aquesta trajectòria, la crítica a mi mateixa i l'autoboicot van per davant. És la síndrome de la impostora, total. Això d'anar en contra meva, va de base. El que portem totes a dins és voler l'aprovació masculina, en això ens eduquen. I els homes també: els homes volen l'aprovació dels homes. Tothom està pendent de l'aprovació dels homes, i per mi, deslliurar-me d'això també gràcies al fet d'haver-me permès ser lesbiana ha estat com treure'm un pes de sobre.

Internet és una manera de tenir un espai que potser no us oferien els mitjans convencionals, però també és un espai idoni per estar exposades al ciberassetjament, o per les crítiques només pel fet de ser dones. Com ho afronteu?

Al principi, em feia molt mal qualsevol crítica que jo llegís sobre mi i qualsevol cosa em desmuntava. Si algú em deia “lletja” o que no era graciosa, m'ho creia. I si algú em deia “guapa” m'ho creia també i em posava contenta. Recordo posar “m'agrada” al principi a comentaris de tios dient: “Que guapa que és aquesta noia”. I al cap de tres anys i una mica de consciència feminista m'he posat les mans al cap, però partia d'un lloc de tanta inseguretat que agraija aquests comentaris, em feien sentir bé. El teu aspecte sempre és un eix a comentar, sempre se't sexualitzarà, ja sigui per dir-te que estàs molt bona com per dir-te que no et tocarien ni amb un pal. És el primer que et trobes com a dona a les xarxes socials.

“ ”

El que portem totes a dins és voler l'aprovació masculina, en això ens eduquen, i als homes també

He tingut molta sort, no se m'ha fet una campanya de difamació, com a Varela, Fallarás o Palenciano

També he de dir que he tingut molta sort, no se m'ha fet una campanya de difamació, ni d'assetjament, no m'han amenaçat de mort ni de violar-me, com li ha passat a moltes dones feministes que estan exposades com Irantzu Varela, Cristina Fallarás o Pamela Palenciano, que ara pateix una denúncia per un delictes d'odi en contra dels homes. Per mi ha de ser un infern viure així, i és duríssim i és trist que digui que tinc sort perquè només m'han volgut fer callar. Al final és el que volen, que callis, que desapareguis, que no ocupis espais, que no t'exposis, que no donis la teva opinió, que no molestis.

T'has mogut per mitjans i espais convencionals, però també has fet monòlegs en ateneus, en esdeveniments de moviments socials, i has col·laborat amb la FESC o el festival Tectònic, per exemple. Per què fas aquestes apostes?

Ho faig perquè em surt així, no és molt premeditat. És la meua forma de militància. No estic ficada en un ateneu, ni estic aturant desnonaments o fent tot d'accions que són molt importants. Potser l'última vegada que vaig anar a una assemblea era al cau, m'explico? Però intento posar el meu granet de sorra i cuidar la meua parcel·leta, fer-la més feminista i més justa, i amb més dignitat per la vida de les persones, independentment de qui siguem. També és el públic amb qui em sento més còmoda. És la manera que sento que estic podent fer una militància, encara que no sigui molt explícitament política. ●

contrast

És positiva la reintrodu

La cultura del salvatge

Vanesa Freixa Riba

Codirectora del documental 'El No a l'Os'

La reintroducció de l'os s'ha d'analitzar a través de molts factors per tenir una correcta posició davant del que s'ha tornat un conflicte en el mateix territori, i un conflicte respecte a posicions que, en la majoria dels casos, són distants tant territorialment com en l'assumpció d'uns determinats valors vinculats a la vida rural.

La reintroducció sorgeix de la necessitat, en aquest cas, d'una societat allunyada dels entorns rurals que vol veure restaurada la fauna que havia poblat aquests indrets dècades enrere. Diríem que es tracta d'un desig que no parteix de la població local que en els darrers temps ha pogut practicar una ramaderia extensiva sense compartir l'espai amb cap gran depredador. Aquesta extinció és fruit d'un procés mixt que relaciona religió i supervivència, acompanyat d'una política de finals dels anys cinquanta que empeny amb força els municipis i les poblacions locals a eliminar qualsevol feristela que poblava les muntanyes del nostre país i que causava danys importants a la ramaderia extensiva. Això afavoreix una pràctica ramadera en un context d'èxode rural, on la majoria de la població marxa a les ciutats, cridada per la industrialització. L'activitat econòmica de subsistència canvia radicalment en aquests entorns rurals, i les gents que aguanten aquest procés de des poblament s'han d'adaptar com poden al seu nou context on tothom els recorda que "no té futur".

El fet que no hi hagi grans depredadors manté l'activitat i permet que sobrevisquin els pocs ramats que queden al Pirineu. Aquest fet pot semblar poc rellevant, però és cabdal pel manteniment del nostre entorn rural, pel manteniment de la biodiversitat que proporciona la ramaderia extensiva i que implica també una supervivència de la cultura tradicional d'aquests indrets, que també són un llegat a preservar. Dècades més tard, aquests entorns en decadència -conservats per la població resistent- tornen a tenir importància per la mirada urbana i es converteixen en espais a protegir,

compensant l'activitat extractiva i destructiva que el seu nou sistema imposa planetàriament.

És en aquest moment quan es decideix reintroduir l'os. Però el que no es calcula és que aquest apareix en un altre context ramader, pastoral, que no està preparat per assumir aquesta problemàtica que s'acumula a les dificultats que ja té per sobreviure.

El procés de reintroducció es decideix externament als territoris, empès per uns ajuts europeus mobilitzats pels governs francès, espanyol, català, aragonès i navarrès, on s'emfasitza la necessitat de consultar les poblacions locals. Però els governs actuen des de la urgència, i sobretot esperonats per una inversió important de diners, imposant sense permetre cap altra opció: tant sí com no reintroduir l'os.

Això és fàcil d'entendre si pensem en contextos més a prop de les nostres realitats. Penso en la instal·lació de línies d'alta tensió, parcs solars i eòlics, etc. És, doncs, en aquestes situacions, que podem entendre que una reintroducció imposada, tot i que dins dels nostres valors pot semblar una mesura que implica una maduresa social, en el fons amaga colonitzacions en els espais de governança local i en els ambients de vida.

Tenir opinió sobre aquest tema no és tasca fàcil, ja que s'entra en contradicció amb molts dels valors predominants de la nova cultura urbana. Però el que sí que hauríem de tenir clar és que aquests processos demanen temps, consensos amb les poblacions locals i entendre les repercussions que tindran en un present i en un futur, no només per elles, sinó per la societat en general. Com trobar l'equilibri?

Com diu l'antropòleg Oriol Beltran, respecte a la gestió que han fet els governs: "No sé si hi ha d'haver l'os o no. El que està clar és que així no es fan les coses". ●

ucció de l'os al Pirineu?

Té sentit que alliberem animals que hem exterminat?

Lluís-Xavier Toldrà | @Depana

Membre de la Lliga per la Defensa del Patrimoni Natural (Depana)

La pandèmia ens ha revelat que no tenir un ecosistema ben constituït ens fa vulnerables. La pèrdua de peces dels engranatges naturals ens posa en risc. I és que quan falten parts de la natura tenim problemes. La biodiversitat té aquesta rellevància: cada component té un sentit que nosaltres com a homínids no sempre sabem apreciar.

Per què serveix un os? Per res... Per tant, no m'interessa... Quantes coses del nostre patrimoni genètic personal "no serveixen", però en elles pot residir la nostra supervivència no com a individus, sinó com a espècie? És un carnívor, part alta de la cadena tròfica. Actua com a fre de determinats desequilibris de la resta d'animals. També cal dir que la seva alimentació és en un 80 % fitòfaga. Aquí, d'entrada, hi ha una resposta a la pregunta: restaurar el patrimoni natural sempre ens aporta més del que ens pensem.

A més, els úrsids són un recurs turístic de primer ordre a Alaska, Wyoming, el Canadà, Itàlia, Romania, Kamtxatka...

Més raons: a Europa, els ossos són tímids. Els hem exterminat diverses vegades i sempre són discrets. Figuren a les nostres tradicions ancestrals com a símbol. Són part de la nostra cultura de muntanya. L'os és una oportunitat per al sector primari i no només un problema.

Malgrat això, no tot són flors i violes. Hi ha una aversió a l'os bru en determinats indrets. Hi ha un seguit de causes, algunes atàviques i d'altres vinculades al fet que ha estat emprat com arma llancívola en el camp polític (a la Val d'Aran) i en determinada premsa local sempre negativa. Ser favorable a l'os a Aran és com sortir de l'armari. Costa molt de canviar aquestes percepcions.

A més, desenganyem-nos: hi ha un problema amb el sector ramader. Cal treballar-hi molt i establir-hi ponts. La rama-

deria extensiva és fonamental per als ecosistemes i l'única certesa és que el sector no està bé. També avanço que no és culpa dels ossos... Els preus de la carn no tenen a veure amb els plantígrads. La gent urbana compraria de bon grat carn de bestiar que pastura lliure, però és difícil i car. Tanmateix, és una demanda en alça: com poden entendre's les dificultats econòmiques dels ramaders si els consumidors cada dia paguem més pel seu producte? Convenientment promocionada, la carn produïda en zones ursines té un valor afegit tangible i que els consumidors pagariem de gust.

Dit això, s'han de seguir reduint les baixes en els ramats. Avui dia, prèvia comprovació, l'administració paga tots els danys. També paga pastors, gossos de defensa i tancats elèctrics. Les ovelles menjades per ossos són estables i amb tendència a la baixa. Això no vol dir que no cal fer res. Encara que les pèrdues són compensades i en comparació amb el global de ramats, les xifres són febles; de l'ordre de vint baixes a Catalunya de mitjana sobre una cabana transhumant mil vegades superior.

Per últim, s'ha de dir que els plantígrads mai es van extingir a Catalunya. L'any 1983 se'n va matar un a Era Entecada i hi ha indicis de la seva presència els anys 1994 i 1995 a la vall de Montgarri. La reintroducció finançada per la Unió Europea l'any 1996 per tractar-se d'una espècie prioritària d'interès comunitari ha generat una notable població d'ossos.

Cal remarcar que els municipis van rebre fons directes per tenir-ne. Això no ha estat mai notícia. També s'han generat llocs de treball directes.

L'acceptació social ha estat poc o gens treballada a les comarques de muntanya i aquesta només s'incrementa amb discreció, sense presses i sense grans gesticulacions. Després de 25 anys de la reintroducció dels ossos pirinencs, ara tenim una població de setanta exemplars. Seria temps de començar a percebre'ls com a oportunitat i no pas només com a problema. ●

/ CATALINA PARA
@_catalinapara

pàgina oberta

Santuaris, illes de compassió

Maria Sánchez | @LolaProjecte
Presidenta de Projecte Lola

Cristina Olivas | @CristinaOlivasR
Periodista

El dia que vam visitar Gaia, el santuari d'animals considerats de consum, se sentien trets. Lia, la nostra guia, ens va explicar que era habitual, perquè al voltant hi havia caçadors: "Aquí els protegim i uns metres més enllà els maten". Aquestes paraules se'ns van quedar gravades i, en certa manera, ens fan pensar en la pel·lícula *Tomates verdes fritos* (1991). L'heu vista? Una sèrie de persones repudiades per la societat de l'època -alcohòlics, persones negres, lesbianes i víctimes de violència masclista- troben un espai de protecció, respecte i amor les unes amb les altres a la cafeteria Whistle Stop. Aquest ambient contrasta fortament amb l'exterior, on només es respira barbàrie, masclisme, racisme, LGTBfòbia i aporofòbia. Així doncs, la cafeteria Whistle Stop es converteix en el santuari de totes aquestes persones, un espai on se senten segures i en pau.

Avui dia, fora de les illes de respecte que representen els santuaris, els animals de granja viuen envoltats d'un maltractament sistemàtic, en condicions terribles fins al darrer dia de la seva vida, davant de la indiferència o la impotència de la població. Alguns dels santuaris més importants són El Hogar, que està ubicat a Osona; Gaia, al Ripollès, i Compasión Animal, a València. Gràcies a aquests oasis de pau i respecte, els animals considerats "de consum" poden viure en unes condicions molt diferents de les que, malauradament, viuen la resta.

A Catalunya hi habiten més porcs que persones, i de segur que la majoria de nosaltres no n'ha vist mai cap, malgrat que les granges de ramaderia intensiva formen part del paisatge català i contaminen els nostres aqüífers. És en aquest instant quan ens preguntem: quin sentit té la titànica feina de crear i sostenir un santuari quan dones l'oportunitat a un animal, però en un sol dia se'n sacrifiquen milers als escorxadors?

Elena Tova, fundadora d'El Hogar, el primer santuari a l'Estat espanyol, que va obrir les portes a Madrid fa catorze anys i que ara s'ubica a l'Esquirol (Osona), explica la doble funció dels santuaris: "No és només un espai de protecció, sinó també de conscienciació on es pot mostrar que els animals de granja són tan mereixedors de respecte com la resta

d'animals. D'aquesta manera, afrontem l'ocultisme i les mentides de la indústria càrnia". Cal destacar que, en els darrers anys, s'ha observat un incipient canvi social.

Cada vegada més persones, sobretot jovent, s'horroritzen en conèixer el tracte que reben els animals de consum. Des de diferents àmbits es lluita per donar veu als oblidats i, òbviament, el missatge està calant amb força fins i tot en la indústria, que ha creat per a ella mateixa un segell de benestar animal, el certificat Interporc, en un intent de netejar-se la imatge. Però que no us enganyin, no hi ha una voluntat real. Així ho defineix Irene Rivero, de la fundació Igualdad Animal: "Aquest segell no és més que una estratègia de màrqueting, ja que els requeriments per obtenir-lo només exigeixen complir la legislació actual, que està obsoleta en temes de benestar animal".

Ara bé, és cert que s'ha observat un lleuger canvi quant a la postura de les administracions. "Ara ens prenen més seriosament i, fins i tot, ens demanen ajuda, perquè hem demostrat que som responsables, professionals i treballem amb solvència, però també perquè la societat ja no tolera les solucions d'abans, que solen ser un tret de bala als animals malalts que fan nosa, i exigeix solucions respectuoses. No podem oblidar que som nosaltres qui paguem a les administracions", explica Tova. Tot i això, els

santuaris no reben cap subvenció i, a més, han de costejar-se les proves que la mateixa administració els obliga a fer. És a dir, els permeten fer la seva tasca, però sense ajuda i condicionats per les normes de les explotacions ramaderes, ja que el concepte de *santuari* no està jurídicament resolt. Vet aquí la paradoxa de tenir la mateixa normativa per a dues realitats del tot antagòniques.

La feina en un santuari no és fàcil, però hi trobem persones hipersensibles i amb una gran fortalesa i determinació que lluiten per un món millor, també per als animals. Ara bé, poca gent s'hi queda llargues temporades -al desgast físic i psicològic se li sumen els problemes econòmics per continuar el projecte. El finançament, el punt feble de qualsevol entitat del tercer sector, prové dels socis donants i padrins i d'iniciatives enginyoses, com ara el llibre *Animales como tú* (Duomo Ediciones, 2020), que Gaia va publicar fa uns mesos, en què expliquen la seva trajectòria i la vida dels animals del santuari. Fa uns cinc anys, hauria estat impossible parlar d'aquests projectes en mitjans de comunicació genèrics, però ara compten amb un suport social tan fort que fins i tot *National Geographic* els ha dedicat articles. Sembla, doncs, que la seva tasca dona fruits que, com bé diu Elena Tova, no és altra cosa que "treballar per ajudar els animals que ningú més vol ajudar". ●

/ MARC VERS
@marcversillustrator

“

Poden fer la seva tasca, però sense ajuda i condicionats per les normes de les explotacions ramaderes, ja que el concepte de 'santuari' no està jurídicament resolt

Nadal conscient, un equilibri assolible

Paradeta de Diomcoop a la Fira de Consum Responsable i d'Economia Social i Solidària del Nadal de 2017 a la plaça de Catalunya de Barcelona. / DIOMCOOP @diomcoop

El tió, la nit de Cap d'Any o les cavalcades de Reis es poden celebrar sense entrar en la voràgine consumista i contribuint a la transformació social, econòmica i cultural

Joan Ballart | @La_Directa

La pandèmia ha evidenciat que el model que plantegen les iniciatives de l'economia social i solidària (ESS) és sòlid. Una bona prova d'això és que la majoria han estat capaces de mantenir les seves plantilles intactes i, fins i tot, augmentar-les, tal com conclou l'informe "L'estat del Mercat Social Català", que impulsa la Xarxa d'Economia Solidària (XES).

Si donem una ullada a "Pam a Pam", el mapa de l'ESS, veurem que hi ha més d'un centenar de botigues on podem buscar els nostres regals de Nadal. Una oferta que queda complementada amb propostes com la Fira de Consum Responsable i d'Eco-

nomia Social i Solidària de Barcelona. Enguany se celebra del 17 al 30 de desembre a la plaça Catalunya i acollirà més de cinquanta iniciatives dedicades a l'artesanía, els productes d'higiene, el tèxtil o tota mena de formats en l'àmbit cultural.

Una de les entitats que hi participa des de fa temps és Diomcoop. Es tracta d'una cooperativa de treball formada per persones que abans es dedicaven a la venda ambulante no autoritzada. A més de participar en la logística del muntatge de la fira, també hi tenen un estand. Enguany s'hi podran trobar les creacions que han manufacturat les dones cosidores del col·lectiu Iben del Senegal. I és que tal com explica Marie Faye,

presidenta de Diomcoop, "tenim garantida la traçabilitat dels productes, des de la tela que anem a comprar a Àfrica fins que arriba al taller. És per això que hi ha un relat al darrere de la nostra roba".

El consumisme derivat dels regals no és l'únic perill de Nadal. A l'hora de comprar menjar també deixem que l'esperit del capitalisme nadalenc ens envaeixi. A "Pam a Pam" hi podem trobar una setantena de comerços d'alimentació o grups de consum. També és interessant estar al corrent de si a prop nostre hi ha algun mercat de pagès setmanal. Només a la ciutat de Barcelona, en podem trobar una desena d'impulsats per entitats que promouen la sobirania alimentària. »

» La bona salut de l'ESS ens obre un ventall molt ampli de cooperatives i entitats que ofereixen una gran varietat de béns i serveis. El coordinador de la cooperativa integral de serveis i consum responsable Opcions, Gerard Pijoan, explica que, “pel que fa al preu, a vegades és més car, però el tracte a les treballadores, a les proveïdores i l'impacte mediambiental i social és positiu. Hem d'intentar comprar en empreses on ens agrada treballar” i afegeix que, comptat i debatut, no acaba sortint més car fer el canvi de xip, “perquè el consum conscient et porta al replantejament i la reducció del que compres”.

Economia social 2.0

“La plataformització del consum ha augmentat radicalment arran de la pandèmia i la compradora ho vol tot ara i aquí”, explica Anna Fernández, membre de la XES, tècnica de “Pam a Pam” i coordinadora de la Fira d'Economia Solidària de Catalunya (FESC). “Hi ha hagut passos enrere importants pel que fa a la corresponsabilitat entre el consumidor i el productor”.

Tot i que els hàbits de consum generals s'han allunyat de la filosofia que defensa l'ESS, diverses iniciatives transformadores estan dedicant esforços a intentar escurçar aquesta distància. Un bon exemple d'això és El Mercat Social, que impulsa la Federació Catalana de Voluntariat Social. Es tracta d'una plataforma nascuda el 2013 que recull més de 400 productes d'una quarantena d'entitats socials.

La Zona, de la cooperativa Opcions, és el projecte més ambiciós en aquest àmbit. És una botiga web amb béns i serveis que compleixen els criteris que marca el balanç social de la XES o el qüestionari de “Pam a Pam”. Va néixer fa un parell d'anys amb l'objectiu de facilitar la distribució a les empreses de l'ESS del Principat, i des de llavors més d'un centenar s'hi ha sumat. “La Zona no neix per ser la substituta d'Amazon, sinó per derivar una part de les transaccions

digitals a fer créixer l'ESS del país”, manifesta Pijoan.

Un dels reptes més difícils de superar per aquest projecte de comerç electrònic és la reducció de l'impacte ambiental de “l'última milla”, és a dir, el darrer viatge que acaba amb el pro-

ducte a les mans de la clientela. De moment, La Zona treballa amb Koiki, una empresa basca de logística que fa servir mètodes de transport sostenibles i que procura teixir aliances amb entitats enfocades a la inserció laboral de col·lectius vulnerables. Tot i això, per falta d'iniciatives

d'aquesta mena, a vegades han d'acabar confiant en empreses de missatgeria tradicionals. En aquest àmbit, però, ha aparegut fa poc Mensakas, que sobretot pedala a la ciutat de Barcelona i que ha nascut arran de les lluites contra l'explotació laboral a empreses com Deliveroo o Glovo.

El costum de no pagar els costos d'enviament dels productes que comprem per internet és un dels altres obstacles que es troben aquestes iniciatives de comerç electrònic. En aquest sentit, Pijoan explica que “no som conscients de l'impacte de la logística perquè el mercat ha aconseguit invisibilitzar els costos de transport. Quan compres a La Zona, pagues ports per cobrir salaris dignes”.

Celebrar Nadal amb infants

Els infants són els protagonistes del tió, les cavalcades o la nit de Reis i la percepció màgica que en tenen està molt lligada als regals i, per tant, al consumisme. Per tot això, és fonamental reformular la manera com celebrem aquesta festivitat amb les nostres filles o nebes.

Un bon exemple de com fer-ho és el plantejament de l'escola d'educació viva Ca l'Aulet, situada a Sant Cebrià De Vallalta (el Maresme). Es tracta d'un projecte educatiu amb vuit anys de recorregut que va néixer de la inquietud per plantejar un model di-

ferent d'aprenentatge i de relació amb les famílies.

En aquesta escola han optat per acollir les festes donant-les una sig-

Un dels reptes del mercat social La Zona és reduir l'impacte ambiental de “l'última milla” abans d'arribar a la clientela

La clau de l'escola d'educació viva Ca l'Aulet és arrelar la festivitat natalenca a la natura i explorar-ne els orígens pagans

Festa del solstici d'hivern que fan a l'escola d'educació viva Ca l'Aulet, a Sant Cebrià de Vallalta (el Maresme). / CA L'AULET

nificació que evita estar en lluita amb l'hegemònica. La clau del seu plantejament és arrelar la festivitat a la natura i explorar-ne els orígens pagans.

El solstici d'hivern és un nou començament. El sol està en el punt més baix de la seva òrbita a l'hemisferi nord i des de llavors comença a remuntar. Jordi Mateu, fundador de Ca l'Aulet, explica que “moltes cultures encenien fogueres per donar-li força al Sol o picaven els arbres per despertar-ne els esperits perquè els ajudessin. És un moment de recolliment, de trobar-nos al voltant d'un foc, d'explicar-nos històries i de fer balanç”.

És per això que, a la masia on es troba Ca l'Aulet, cada 21 de desembre celebren el solstici d'hivern amb els infants i les famílies. Duen a terme tallers, canten cançons, fan una foguera, teatre i, fins i tot, rituals de desitjos.

Un grup d'infants es diverteix amb el cub de fusta per a fer cabanes. / JUGAR I JUGAR @Jugarijugar

Mateu recalca que “no li volem treure la màgia a les festes de Nadal, perquè entenem que les petites viuen en un món on les coses tenen ànima”. I afegeix: “Crec que el plantejament que nega qualsevol simbolisme màgic als infants és perillós, perquè es construeix un tabú d’alguna cosa que està molt present a la societat i la criatura es pot sentir atreta per aquest tabú i culpable per fer-ho”.

Joguines transformadores
A l’hora de regalar una joguina a un infant hi ha dues qüestions a tenir en compte. La primera fa referència al volum excessiu de joguines. Aquest fet no només dona peu a no valorar els regals sinó que sovint acaba generant una mala experiència per a les menudes. Cal preguntar-se si el fet d’inundar-les de regals té efec-

tes positius sobre la seva autoestima, alegria o satisfacció.

El segon gran problema que cal esquivar a l’hora de comprar una joguina és la mena de joc que plan-teja. La immensa majoria de les que es poden veure anunciades durant aquestes dates tenen un seguit de funcions predefinides per la fabricant. No donen peu a la imaginació, sinó que diuen a l’infant com ha de jugar.

En aquest sentit, és interessant conèixer propostes com la de l’empresa Jugar i Jugar. Es tracta d’una botiga en línia que recull joguines que escapen dels denominadors comuns del mercat hegemònic.

Clàudia Díaz, que n’és cocreadora, il·lustra la seva filosofia amb aquest exemple: “Una nina poc definida, que no riu, no plora o no fa pipí, fa de tot. En canvi, si la nina ja fa de tot, la nena cada cop va imaginant menys. Com més coses fa la joguina, menys en fa l’infant”.

A Jugar i Jugar, a més de no dir-li a l’infant com passar-ho bé, tenen en compte aspectes com l’eliminació d’estereotips de gènere, la sostenibilitat i les condicions laborals en la fabricació a l’hora de triar les empreses proveïdores, així com l’aposta pels productes de proximitat.

És molt probable que, a simple vista, un infant se senti molt atret per

Jugar i Jugar és una botiga en línia amb joguines que escapen dels denominadors comuns del mercat hegemònic

un *Scalextric*, però quantes vegades els hem vist entretenint-se més amb la capsa o el paper de regal? És per això que la Clàudia reflexiona que “el joc neix a dins de l’infant. Un consell que donem sempre és el de treure totes les joguines de casa i observar el que fan els infants. La necessitat busca el recurs”.

En definitiva, és interessant pensar si realment estem connectades amb les necessitats de joc dels nostres infants. Els hi estem traslladant la responsabilitat d’escollir les joguines i no pensem en el pes que té la publicitat en el procés de tria de ments tan influenciables i faltes de criteri. Com bé diu Clàudia Díaz: “Imaginat que li demanessis a la teva filla fer el menú de la setmana. Demanarien macarrons, pizza i lllaminadures cada dia, perquè no tenen filtre”. ●

Hondures jutja 'les vuit' de Guapinol per defensar els rius

Les acusades s'enfronten a penes de presó per la seva oposició a una mina d'òxid de ferro i a les polítiques extractivistes, enfortides des del cop d'estat

Nacho Ibáñez | @geoconflictos

La defensa del territori torna a ser criminalitzada a Hondures. L'1 de desembre estava previst que comencés al municipi hondureny de Tocoa el judici contra vuit activistes mediambientals del Comitè Municipal de Defensa dels Béns Comuns i Públics de Tocoa (CMDBCP). Casualitat o no, l'audiència havia d'iniciar-se tres dies després de les eleccions generals, i en ple procés de recompte de vots. Unes eleccions guanyades per la coalició d'esquerres liderada per Xiomara Castro, en una victòria que representa la tor-

nada d'un partit progressista al poder després del cop d'estat del 2009.

En el judici, que va arrencar el 9 de desembre, les activistes s'enfronten als delictes d'incendi agreujat, privació injusta de llibertat i danys. Els fets, pels quals fa més de dos anys que es troben en presó preventiva, es remunten fins a l'agost del 2018, quan les veïnes de la comunitat de Guapinol van organitzar l'acampada "Per l'aigua i per la vida", en protesta per la contaminació dels rius a causa de la instal·lació d'una mina d'extracció d'òxid de ferro.

La mina en qüestió va ser una concessió del govern conservador de Porfirio Lobo, qui no va dubtar en reduir la zona no urbanitzable del parc nacional Montaña de Botaderos per fer-ho possible. La beneficiària de l'explotació va ser l'empresa Inversiones Los Pinares, que forma part del hòlding empresarial EMCO. Com tantes altres empreses, Inversiones Los Pinares és propietat del binomi Lenir Pérez i Ana Facussé. El primer ha estat acusat en diverses ocasions de beneficiar-se de contractes de construcció fraudulents, mentre que la segona forma part d'una important família de l'oligarquia hondurenya, i és la filla del magnat de l'oli de palma Miguel Facussé, acusat d'apoderament de terres, repressió violenta i vincles amb el narcotràfic.

Aquesta gran explotació a cel obert va provocar la preocupació de la població local quan el març del 2018 van veure com l'aigua del riu Guapinol començava a baixar de color marró, fet que va obligar les comunitats a comprar aigua embotellada. El motiu eren les obres de construcció d'una carretera per accedir a la mina. Això va

ser només la punta de l'iceberg. El projecte, que afecta almenys a catorze pobles per on transcorren els rius Guapinol i San Pedro, ha provocat -segons explica Reynaldo Domínguez, membre del CMDBCP- "la contaminació, sedimentació i assecament de les fonts d'aigua, destruint-ne el mantell aquàtic i provocant danys irreversibles".

Les comunitats van decidir unir-se per oposar-se a la mina, però es van trobar amb repressió estatal i de l'empresa, que va contractar sicaris per "intimidar i amenaçar la població". Tot i això, segons Domínguez, una de les conseqüències més greus és que les comunitats es veuen obligades a desplaçar-se fora del territori on han nascut. "Per a nosaltres, l'aigua significa vida, el nostre mode de vida està estretament lligat als nostres rius".

El 2018, la població de Guapinol i les comunitats veïnes van decidir plantar-se i organitzar el bloqueig de la carretera a la mina, que va durar 88 dies. El govern, al final, va optar per desallotjar-lo amb violència, amb la intervenció dels guàrdies de seguretat de l'empresa, que van disparar armes de foc, causant un ferit molt greu. Arran del bloqueig i l'acampada, vuit activistes van ser detingudes i mantingudes en presó preventiva fins al judici, en marxa.

"Ja hi ha una decisió presa per condemnar les defensores", afirmava l'advocat Edy Tabora en roda de premsa. I és que el judici començava amb males notícies, en fer-se públic que, a petició del Ministeri Públic i de l'acusació particular d'Inversiones Los Pinares, el tribunal decidia ampliar la petició de penes afegint-hi el delictes de "danys". Domínguez veu el judici amb preo-

El judici va arrencar el 9 de desembre i les activistes afronten els delictes d'incendi agreujat, danys i privació injusta de llibertat

La mina és propietat de Lenir Pérez i Ana Facussé, coneguts oligarques amb antecedents de contractes fraudulents

Campament de resistència de la comunitat de Guapinol, l'any 2018 a Hondures.
/ ARXIU

cupació i fa una crida a la comunitat internacional a conèixer el cas i a posicionar-se en favor dels drets humans. “Defensar l’aigua aquí és defensar-la a tot el món”.

Una dècada de persecucions

La política extractivista i l’alineació de les grans empreses mineres amb les altes jerarquies de l’Estat no és nova a Hondures, així com tampoc ho és la persecució a les defensores del territori. Només cal recordar l’assassinat de l’activista lenca Berta Cáceres, per, entre altres motius, la seva ferma oposició als megaprojectes miners. Reynaldo

Domínguez situa l’inici d’aquesta política a gran escala en el cop d’estat del 2009, quan les forces armades van detenir el president del país, Manuel Zelaya, i després d’una breu transició van instal·lar en el poder el conservador Porfirio Lobo.

L’any 2013, el govern presidit per Juan Orlando Hernández aconseguia portar a terme el que es va conèixer popularment com una “diarrea legislativa”. En un sol dia i sense consulta prèvia, el Congrés Nacional va aprovar de forma il·legal fins a 65 decrets en matèries tan importants com els pressupostos o les pensions. A més, es van aprovar les concessions de projectes extractivistes i hidroelèctrics, així com d’altres projectes mediambientals desastrosos com la construcció d’un nou aeroport o la privatització de platges per poder-hi construir.

Els interessos empresarials i els del govern d’Hondures han caminat de la mà des de llavors, fent molt difícil separar les polítiques d’unes i altres. A això s’hi suma la forta influència del narcotràfic: tant Porfirio Lobo com Orlando Hernández han estat acusats d’estar-hi vinculats. L’extractivisme s’ha estès per tot el país i afecta ja a la gran majoria de regions. Domínguez afirma que l’objectiu del govern és “diversificar els projectes per tot el territori perquè les comunitats focalitzin la lluita en el seu àmbit, evitant una resposta global a tot el país”.

Tot i això, són moltes les activistes organitzades que s’oposen als megaprojectes. I això a Hondures vol dir enfrontar-se a la possibilitat de perdre la vida. Ja l’any 2017, l’organització Global Witness afirmava que en els anteriors set anys, almenys 123 activistes havien estat assassinades per sicaris, i

des d’aleshores la xifra no ha fet més que augmentar. Tot i això, es fa molt difícil de comptabilitzar, perquè no existeixen dades oficials i hi ha impunitat en la immensa majoria de casos. “Defensar el medi ambient a Hondures fa anys que és com caminar amb un taüt a les espatlles, significa esperar que arribi el moment en què t’eliminin”, afirma, contundent, Domínguez.

Esperances en Xiomara Castro

En aquest context, Xiomara Castro s’emportava la victòria a les eleccions del 28 de novembre. Al capdavant d’una coalició que aplegava gran part de l’oposició al bipartidisme de liberals i conservadors, Castro es convertia en la persona més votada de la història d’Hondures. Les polítiques neoliberals que empobreixen la població, la marginació dels pobles originaris, l’alta taxa de femicidis o la prohibició de l’avortament en qualsevol circumstància, són alguns dels motius d’indignació de molta població hondurenys, i el que ha facilitat l’àmplia majoria de la coalició Libre.

Durant la campanya, la futura guanyadora de les eleccions es va comprometre a no deixar prosperar tots aquells projectes que amenacin les comunitats, i fins i tot en una piulada recent exigia la llibertat immediata de les defensores de Guapinol mentre criticava les “centenars d’assassinades durant dotze anys de dictadura”. Domínguez afirma trobar-se “esperançant amb l’arribada de la nova presidenta” i creu que les organitzacions hi confien. Així i tot, experiències anteriors a territoris propers les obliga a mantenir-se en alerta. ●

La població de Guapinol va organitzar un bloqueig a la mina l’any 2018, que va durar 88 dies i que la policia va desallotjar amb duresa

El conflicte s’emmarca en una dècada de polítiques estatals que afavoreixen un extractivisme ple d’impactes socials

El calendari electoral col·loca **Líbia** davant l'abisme

Els comicis presidencials a finals de desembre, impulsats per l'ONU, tornen a deixar el país en una perillosa cruïlla, tot i la manca de garanties legals i processals

Marc Español | @mespanolescofet
El Caire

Luint ulleres i una barba grisa, i vestit amb una túnica tradicional marró i un turbant a joc que recordaven al seu pare. Així va anunciar a mitjans de novembre Saif al-Islam, fill de l'exdictador libi Moammar al-Gaddafi i buscat pel Tribunal Penal Internacional per crims contra la humanitat, la seva candidatura a les eleccions presidencials convocades a Líbia el 24 de desembre. Al-Islam va presentar-se en públic després de passar gairebé una dècada en la més absoluta ombra, des que el 2011 va ser capturat per un grup de combatents mentre intentava fugir de Líbia, empès pel col·lapse del règim del seu pare arran d'una revolta amb el suport de l'OTAN. L'escenari escollit per a la reaparició va ser Sabha, al sud del país.

Dos dies més tard, a la ciutat oriental de Bengasi, fou Khalifa Haftar -comandant de facto de l'autodenominat Exèrcit Nacional Libi (ENL) i home fort a l'est del país- qui va anunciar que també es

presentaria als comicis. Haftar s'ha enfrontat amb les autoritats de l'oest de Líbia des que el país es va dividir el 2014, i sobre ell pesa un llarg historial de crims de guerra.

L'últim en entrar en escena va ser el primer ministre interí, Abdul Hamid Dbeibah. Malgrat haver promès que no es presentaria quan va assumir el càrrec, el libi va anunciar la seva candidatura a finals de mes, després d'haver aprofitat la seva posició per adoptar polítiques populistes a casa i impulsar el seu perfil a l'exterior. Tot i ser un home poc conegut fins als 63 anys, Dbeibah havia ostentat lucratius càrrecs durant el règim de Gaddafi.

D'entrada, les eleccions presidencials s'havien ideat per culminar el procés d'unificació de les institucions estatals líbies i dotar-les de certa legitimitat abans de continuar amb un procés de pau que busca estabilitzar el país. Però l'entrada en la cursa electoral de Haftar, Al-Islam i Dbeibah ha confirmat que molts dels actors responsables del caos i la violència de la darrera dècada han apostat per participar en uns comicis sense garanties que amenacen d'enterrar la fràgil transició i fonamentar-ne la divisió, se celebrin o no.

"He vist aquesta pel·lícula abans, diverses vegades, i no n'estic ni mínimament convençut", comenta Anas El Gomati, director de l'Institut Sadeq, el primer centre d'investigació de Líbia. "Sé que no tindrem unes eleccions lliures i justes", anticipa.

Sense garanties

El camí cap a les eleccions es remunta al mes de juny de 2020. Aleshores, l'ENL de Haftar va haver de retirar-se de l'oest del país, un replegament que va marcar el fracàs de l'ofensiva que havien llançat l'abril de l'any anterior per capturar Trípoli, la capital i seu del govern d'acord nacional reconegut internacionalment. Arran d'aquell revés i de la decisiva intervenció militar de Rússia a favor de l'ENL, i de Turquia, donant suport a l'executiu de Trípoli, les parts van aturar els combats i van rubricar a

l'octubre posterior i des de Suïssa un alto el foc.

Construït sobre aquell darrer acord, el novembre del 2020, l'anomenat Fòrum de Diàleg Polític Libi, format per una setantena de membres escollits a dit per l'ONU, va pactar un full de ruta que preveia la celebració d'eleccions presidencials i parlamentàries el 24 de desembre d'enguany i l'establiment d'un govern de transició per gestionar l'impàs.

El mes de febrer, el mateix Fòrum va escollir Dbeibah com a primer ministre interí, en un procés tacat de corrupció que va començar a evidenciar els límits de la capacitat de l'ONU per tirar-lo endavant. Així i tot, al març, la Cambra de Representants de Líbia, amb seu a l'est, va donar el vistiplau al govern de Dbeibah en la primera sessió unificada celebrada en anys, i que va donar peu a una inusual cessió de poders, pacífica a la nova administració. "El pla era bastant directe", assenyala El Gomati, "però s'ha complert molt poc".

Ja a l'abril, el mateix parlament va rebutjar els pressupostos del nou govern i l'ENL va impedir un viatge de Dbeibah a l'est del país, marcant l'inici d'un xoc que a finals de setembre va portar la Cambra a retirar el suport a l'executiu. A la vegada, la unificació de les institucions estatals, sobretot les militars, no ha avançat gens, i les forces estrangeres i mercenàries en favor d'uns i altres tampoc s'han retirat de territori libi.

Pel camí, el controvertit president del parlament, Aguila Saleh, aliat de Haftar, va firmar una llei per celebrar les eleccions del 24 de desembre. Tanmateix, el document només incloïa els comicis presidencials i exclouia els parlamentaris també acordats amb l'ONU. Part de la nova administració va rebutjar el text per haver-se aprovat sense seguir un procediment adequat.

Encara més problemàtic és que no s'hagi aprovat cap base constitucional, de manera que no hi ha cap norma que reguli els poders d'un potencial futur president -en línia amb el que ha

Molts dels actors responsables del caos i la violència de la darrera dècada han apostat per participar en els comicis

Potències mundials es van reunir a París per a renovar el suport a la votació, igual que ha fet la criticada missió de l'ONU

Seif al-Islam, al centre, fill i antic hereu de Moammar al-Gaddafi registra la seva candidatura per a les eleccions presidencials. / HIGH NATIONAL ELECTIONS COMMISSION

succèit a Líbia durant dècades- i, per tant, no se sàpiga realment què s’escolliria en uns comicis. “Convocar unes eleccions sense una base constitucional és una bogeria”, adverteix El Gomati: “Un buit constitucional és la definició arquetípica de l’autoritarisme”.

Malgrat aquestes alarmants mancances i desacords, la comunitat internacional ha optat per fer els ulls grossos. A mitjans de novembre, diverses potències mundials es van reunir a París per a renovar el suport a la votació, igual que ha fet la criticada missió de l’ONU a Líbia.

Diversos observadors alerten que aquesta determinació per forçar el calendari és una aposta d’alt risc. En aquest sentit, a banda de no saber què es votarà, la manca de consens al voltant de la llei electoral arriba a qüestions tan bàsiques com qui té dret a presentar-se. Unes discrepàncies que obren la porta a què qualsevol candidat pugui impugnar en qualsevol moment el procés, que contempla una segona volta si ningú obté majoria el 24 de desembre.

De fet, tampoc existeixen garanties pel que fa a altres premisses essencials, com l’existència

d’unes forces de seguretat neutrals o una justícia funcional que pugui assegurar unes votacions lliures. Un perill alarmant, sobretot, en zones controlades per les forces d’algun candidat, com a l’est de Líbia i parts del sud, on Haftar compta amb una gran influència.

“El gran repte no és si les líbies han de votar o no, això és una falsa dicotomia”, expressa El Gomati. “La qüestió no és aquesta sinó en quines condicions podran tenir una votació lliure i justa, i aquest és el principal problema ara mateix”, continua.

La dimissió, catorze dies abans de la votació, de l’enviat especial de les Nacions Unides al país, Jan Kubiš, que havia insistit a mantenir-la malgrat els riscos, només ha generat més desconfiança. “Desgraciadament, en les declaracions de comiat va dir que no s’havia de robar el vot a la població líbia. Doncs bé, les condicions que ell ha permès estan privant a les líbies d’una democràcia i unes eleccions lliures i justes”, critica el director de l’Institut Sadeq.

Salt al buit
Tots aquests factors fan que la celebració de les

eleccions estigui envoltada d’incerteses, i a mesura que s’apropa la data hagin augmentat les tensions i la violència. Tanmateix, tant si se celebren com si no, els analistes assenyalen que una de les conseqüències serà molt probablement el col·lapse del darrer intent de transició, així com la consolidació de la divisió del país.

Si els comicis tenen lloc i els resultats ofereixen un guanyador clar, és difícil imaginar que els rivals l’acceptin, sense caure en la temptació d’impugnar tot el procés. A més, un endarreriment podria ser aprofitat per les parts per fonamentar-se en aquelles regions que ja controlen. Sigui com sigui, la presència militar de Turquia i Rússia deixa ara per ara poc marge a l’esclat d’un nou conflicte obert.

“Tot el món té por de qui guanyarà, en totes les bandes. Les seguidors de Haftar tenen por que no guanyi, les de Saif al-Islam tenen por que no guanyi, i les qui van donar suport a la revolució i s’oposen a Saif al-Islam i Haftar tenen por que el seu candidat no guanyi”, observa El Gomati. “I no tenen por de no aconseguir les polítiques que volen. Els fa por una altra guerra”, conclou. ●

una altra economia és necessària
una altra forma d’estalviar ja és possible

coop57

serveis financers ètics i solidaris

www.coop57.coop

LA DESKOMUNAL

MENÚ DEL DIA
de dilluns a divendres de 8h a 16:30h

TAPES I PLATS DE CARTA
Dissabte de 13h a 16:30h

ladeskomunal.coop

Encara fas servir Gmail?
Ja no cal donar dades a les multinacionals

commons cloud.coop

♥ Tecnoètic ♥ Cooperatiu
♥ Programari lliure

► 4€/mes: oficina + correu
► 35€/mes: oficina multiusuari + 3 correus

En comú, fem camí
Fes-te'n sòcia per 50€ a l'any

LA REPARTIDORA

Llibreria associativa · Espai Editorial · Pensament crític

C/Reverend Rafael Tramoyeres 8, Benimaclet (València) larepartidora.org

DE LA SIDA A L'ÒMICRON: L'APARTHEID FARMACÈUTIC ENS DANYA A TOTES

Les empreses farmacèutiques que s'estan beneficiant econòmicament de la pandèmia estan alentint la vacunació als països d'ingressos mitjans i pobres

L'anàlisi d'Amy Goodman i Denis Moynihan
Conductora i cofundador de 'Democracy Now!'

L'1 de desembre es va commemorar el Dia Mundial de la Sida. En aquesta data, fa quaranta anys, es van registrar per primera vegada els símptomes i des de llavors més de 36 milions de persones han mort a tot el món a causa de malalties relacionades amb la sida. La taxa de mortalitat es va desaccelerant a mesura que la distribució de tractaments farmacològics eficaços s'expandeix. No obstant això, la desigualtat que durant molt de temps va alimentar l'epidèmia encara existeix i porta conseqüències funestes, particularment per a la població del sud d'Àfrica. La persistència i els impactes enormement desiguals encara vigents serveixen com a advertència enfront de la circulació de la variant òmicron de la COVID-19 pel món.

Encara se sap poc sobre aquesta variant del SARS-CoV-2, sobretot respecte a si es propaga amb major facilitat o si pot ocasionar símptomes de COVID-19 més greus. Però el que sí que es coneix es deu en gran manera a la ràpida identificació de la variant per part de científics de Botswana i Sud-àfrica. En conversa amb *Democracy Now!*, Fatima Hassan, fundadora de l'organització Health Justice Initiative, va elogiar a aquests científics: "Crec que s'ha de valorar la manera en què van treballar, sense generar una capa de secretisme entorn d'aquesta variant".

Tanmateix, en lloc de rebre reconeixements, les nacions del sud d'Àfrica estan sent aïllades. Els Estats Units van aplicar ràpidament una prohibició de viatges que restringeix l'ingrés de persones de vuit països del sud d'Àfrica. El Brasil, el Canadà,

la Unió Europea, l'Iran i el Regne Unit van seguir el seu exemple.

"Es va imposar una prohibició de viatges desigual per a molts països del sud d'Àfrica", assenyala Hassan. "En realitat, és bastant racista".

En resposta a les prohibicions, el president de Sud-àfrica, Cyril Ramaphosa va expressar: "L'aparició de la variant òmicron hauria de ser un toc d'atenció perquè el món deixi de permetre la desigualtat en l'accés a les vacunes. Fins que no estiguem tots vacunats, tots continuarem estant en risc. En lloc de prohibir els viatges, els països rics han de donar suport a les iniciatives plantejades pels països en vies de desenvolupament per obtenir i fabricar la quantitat necessària de dosis per vacunar a la seva població sense demora".

El secretari general de l'ONU, António Guterres, va qualificar les prohibicions com un "apartheid de viatges", que només serveix per a exacerbar la creixent divisió mundial ocasionada per l'apartheid de les vacunes. En un article d'opinió recent, el director general de l'Organització Mundial de la Salut, Tedros Adhanom, va qualificar l'acaparament de dosis de vacunes per països rics com una "bogeria epidemiològica i moralment repugnant".

Seria més fàcil vacunar tot el món que intentar vanament impedir que les variants de la COVID-19 travessin fronteres. Òmicron n'és un exem-

ple; com va detallar el diari *The New York Times*, la variant ja era present a Holanda abans que s'anunciés la seva existència a Àfrica. Passatgers d'avions procedents de Sud-àfrica van portar la variant a Europa, on les diverses restriccions de viatges i protocols de quarantena inadequats van fer que funcionaris holandesos obli-

guessin molts viatgers potencialment positius d'òmicron a marxar cap als seus destins finals, la qual cosa va accelerar-ne la propagació.

Les empreses farmacèutiques que s'estan beneficiant econòmicament de la pandèmia estan alentint la vacunació als països d'ingressos mitjans i pobres. Amb les patents de les vacunes, empreses com Pfizer, BioNTech i Moderna estan utilitzant els drets de propietat intel·lectual per evitar compartir les seves fórmules secretes de vacunes.

El catedràtic de Periodisme de la Universitat Northwestern Steven Thrasher veu un paral·lelisme entre la manera en què les grans farmacèutiques estan actuant ara amb la COVID-19 i la manera en què els països del sud global, i principalment del sud d'Àfrica, han estat i continuen sent afectats per la sida.

"Avui en dia no hi ha cap raó perquè algú mori de VIH. És un virus que avança lent i, per tant, des del moment en què sabem que algú s'ha contagiat, podem brindar-li tot el suport que necessita. Tenim la capacitat científica. Tenim els medicaments. [Si

això no succeeix,] és simplement per a protegir el capitalisme i els guanys de les empreses farmacèutiques", va afirmar el professor Thrasher a *Democracy Now!* I va agregar: "Ara estem veient dinàmiques molt similars amb la COVID-19. Tenim les vacunes i medicaments que són molt efectius, i una vegada més la seva distribució al sud global està sent restringida per a protegir els guanys de les empreses farmacèutiques".

Fa més d'un any, Sud-àfrica i l'Índia van proposar que l'Organització Mundial del Comerç emetés una exempció temporal a l'acord sobre els drets de propietat intel·lectual amb la finalitat d'accelerar la vacunació contra la COVID-19 a escala mundial. Al maig, el president Joe Biden va ser aplaudit per secundar tal exempció. La setmana passada, Amnistia Internacional, juntament amb membres del Congrés dels Estats Units i moltes organitzacions sindicals, de salut i de la societat civil van lliurar una petició a la Casa Blanca, signada per més de tres milions de persones, on assenyalen que, "sis mesos després, en absència del lideratge dels Estats Units per aconseguir un acord d'exempció, la Unió Europea, en nom d'Alemanya, juntament amb Suïssa i el Regne Unit han bloquejat el progrés de les negociacions".

La gent està per sobre del lucre. Aquest ha de ser el mantra que ens guïï ara que estem entrant en el tercer any de la pandèmia de COVID-19. Si no es prenen mesures urgents, així com avui encara continuem lluitant contra la sida, bé podríem acabar bregant amb la COVID-19 durant quaranta anys més. ●

**Seria més fàcil
vacunar tot el
món que intentar
vanament impedir
que les variants
de la COVID-19
travessin fronteres**

Meritxell-Anfitrite
Álvarez, llibretera
de Natura Llibres
a Alins (el Pallars
Sobirà).
/ LAURA MASÓ
@Aix_lau

Llibreries lluny de les multituds

Diversos establiments situats en zones rurals o apartats dels grans nuclis urbans demostren que l'aïllament no és un hàndicap sinó un valor afegit per apropar-nos a la cultura

Laura Masó | @Aix_lau

Et desperta un somni recurrent des de fa uns dies: has obert la teva pròpia llibreria. N'aprecies amb detall els llibres ben col·locats a les prestatgeries, la tranquil·litat en l'ambient i la llum càlida repartida per l'espai. Un sofà, punt d'interacció i acció, presideix la sala. N'imagines les lectores potencials entrant i sortint, des de les devotes a les iniciàtiques. Aquelles que divaguen entre contracobertes fins a trobar el que necessiten. Les que consulten i abandonen amb recança l'exemplar seleccionat. Les de tràmit, que cacen al vol el llibre, el paguen i el regalen, com si mai hagués passat per les seves mans. Observes l'exterior des del gran finestral, però ets incapaç de reconèixer on es troba. La pregunta es queda a la ment: on instal·laries la teva llibreria?

De la motivació a l'acció

La idea d'obrir una llibreria és més freqüent del que ens podem imaginar. En els darrers temps, malgrat la situació de pandèmia i de crisi econòmica, de l'auge del llibre digital i de la presència de les macrodistribuidores de la venda en línia (com Amazon o d'altres especialitzades en llibres), no han parat d'aixecar la persiana noves llibreries arreu dels Països Catalans. No només això, sinó que algunes ho han fet en pobles i ciutats mitjanes, on no es concentra un nombre tan elevat de població, però on la

cultura segueix estant a l'ordre del dia. Els Pirineus o les Terres de l'Ebre en són exemple, posant de manifest que el gremi de la llibreteria està més viu que mai a tot el territori i on el jovent n'és el protagonista.

"Quan vaig obrir em trobava amb molta gent que m'escrivia dient que era el seu somni i demanant-me si necessitava algú per treballar", explica Meritxell-Anfitrite Álvarez. "Sempre havia dit que quan em jubilés aniria a un poble a estar tranquil·la, però em va agafar la pandèmia a Madrid, en un pis d'onze passes, i vaig pensar que no volia esperar". I així és com aquesta periodista va decidir instal·lar-se a Alins, un municipi de menys de 300 habitants en plena Vall Ferrera, al Pallars Sobirà, per muntar-hi Natura Llibres. Va ajuntar llibres i natura, dos temes que reconeix que l'apassionen, i va convertir una antiga quadra familiar en una llibreria, un tipus d'establiment inexistent a la zona fins llavors.

La motivació per sortir de casa i abandonar el teletreball, quan encara no s'havia posat de moda, juntament amb la il·lusió de muntar una llibreria va ser el que va portar Guillem Lluch i Meritxell Bellera, a idear El Tinter a la Pobla de Segur, un municipi de poc més de 3.000 habitants del Pallars Jussà. "L'únic problema és que vam llogar el local el 15 de febrer del 2020 i un mes després ho tancaven tot". El projecte va quedar aturat fins que, finalment, el 6 de juny de 2020, va obrir la llibreria, »

» adaptada a la nova situació. “La idea inicial era fer activitats a la llibreria. Actes de petit format, a banda de presentacions, lectures de poemes o conta contes infantils per dinamitzar culturalment l’entorn. Però, per ara, no ens plantejem posar a ningú més que els dos clients que permet l’espai”, expliquen.

Un cas semblant el trobem a Tortosa, la capital del Baix Ebre, on des de fa tres mesos hi ha La Irreal, la llibreria que regenta Júlia Albasa, una de les llibreteres més joves de Catalunya. Amb 25 anys i formada com a periodista, va treballar en mitjans de comunicació locals una temporada fins que, durant la pandèmia, va decidir deixar-ho. “Estava cansada del corrent que hi ha i vaig voler obrir una llibreria”, explica. “Ha estat un acte rebel, mogut per la meua passió pels llibres i pel món de la literatura i, malgrat que a vegades miri amb enyor la meua professió, estic feliç de la decisió”, afegeix. “Vaig obrir sabent que els llibres no estan morts i que hi ha molta gent lectora, però m’ha sorprès la rebuda que he tingut. Això és el que em dona forces per continuar i fer que La Irreal sigui millor dia a dia”.

La implicació de les persones del territori des de l’inici és el que han portat en Miquel Alberó i en Pol Maese a formar una cooperativa per poder obrir El Refugi a la Seu d’Urgell (l’Alt Urgell). “Volíem crear un projecte al territori que fos participatiu, que no fos només la idea de dues persones i que tingués sentit per la gent d’aquí”, expliquen. El fet de no ser de la Seu d’Urgell ni fer massa temps que hi viuen ha reforçat aquesta idea, a banda de voler optar per “una forma més democràtica de portar un negoci i amb un model de finançament alternatiu”. “Vam demanar un préstec a [la cooperativa financera] Coop57 i vam aconseguir set sòcies col·laboradores, que ara s’han convertit en més de vint”. Són les que aporten el capital social a la llibreria, la majoria particulars del municipi que han volgut implicar-se en el projecte.

Llibreries de proximitat

La reacció de l’entorn ha estat molt positiva, coincideixen a totes les llibreries, sobretot pel paper de dinamitzadors culturals del territori que prenen. Segons Meritxell-Anfitrite Álvarez de Natura Llibres, “les llibreries són un punt de trobada i això és el valor afegit que tenen. Anar al lloc, parlar amb el llibreter, conèixer l’autor, fer una xerrada amb amics... Amazon, això, no t’ho donarà”. I és que el fet d’oferir activitats és un plus a l’hora d’atraure públic a Alins, per exemple, on s’organitzen des de grups de lectura mensuals a presentacions literàries, amb la presència de les autores i acompanyades de guiatges per l’entorn, maridatges amb restaurants de la zona o altres activitats que creïn sinèrgies amb el territori.

Per altra banda, també es dona a conèixer el territori en fer desplaçar les escriptores a la llibreria. “Ofereixo allotjament al poble perquè hi puguin estar els dies que vulguin”, explica la llibretera d’Alins, que proposa una escapada al Pirineu a les autores a canvi de presentar els seus llibres. I, per l’agenda atapeïda que té, poques diuen que no.

El fet d’oferir un fons amb una atenció especial a autories, editorials i temàtiques de l’entorn territorial més proper és un altre dels valors afegits. “La idea és tenir fons pirinenc per potenciar i promocionar molt el llibre de temàtica pirinenca o d’autor pi-

rinenc. Posar al mateix nivell el Premi Planeta que l’últim llibre de Garsineu, Edicions Salòria o Anem Editors, que són editorials del Pirineu” explica Guillem Lluch d’El Tinter, que estima que “un terç de la llibreria seria llibre pirinenc”. “El que hem de fer des d’aquí, ja que no tenim una finalitat merament comercial, és ajudar a visibilitzar les petites editorials pirinenques i els autors pirinencs. Si no ho fem nosaltres, no ho farà ningú”, afegeix.

Des d’El Refugi, a la Seu d’Urgell, també defensen el paper dinamitzador que volen que tingui la llibreria i ho han fet des dels inicis quan, informant-se per obrir la seva, van anar a visitar les altres llibreries del Pirineu per conèixer-ne el funcionament. Ara, volen crear xarxa per compartir esforços i contactes. “Al Pirineu hi ha coses que costen de presentar perquè no hi ha xarxa entre comarques, però hi ha potencial”, assegura Pol Maese. “No hi ha moltes llibreries i estan molt allunyades l’una de l’altra. Volem que quan vingui un escriptor puguem estar en contacte i aprofitar la visita, a banda de fer suport les unes amb altres, perquè som poques i la supervivència és dura”, afegeix.

Encara és aviat per fer balanç econòmic, però la valoració que fan les llibreries del seu període d’obertura recent és bastant optimista. A El Tinter, per exemple, han anat resolent les dificultats inicials fins a arribar a l’estat d’equilibri en el qual es troben avui. “Partint de la idea que no és un negoci per viure’n, la valoració és positiva. Pel que portem, comencem a no tenir pèrdues, que ja és positiu”, expliquen Guillem Lluch i Meritxell Bellera que han mantingut la seva feina de periodistes a banda de la llibreria.

Però el futur de les llibreries en municipis fora de les grans conurbacions s’ha comprovat que és possible. És el cas de Somnis de Paper, que trobem des de l’any 2011 a Benetússer, una localitat de 13.000 habitants a la comarca de l’Horta Sud. En aquest cas, el fet que no hi hagués cap llibreria al poble va fer que Jorge Cabezas i Laia García, que senten passió pels llibres, decidissin obrir-ne una. Després de deu anys i adaptant-se als moments de plena pandèmia, segueixen. El motiu de l’èxit?: “Tenim una proximitat amb la nostra clientela i intentem fer comunitat, una cosa

El fet d’oferir un fons amb atenció especial a autories, editorials i temàtiques de l’entorn més proper és un dels valors d’aquests establiments

Meritxell Bellera, periodista i llibretera d'El Tinter (la Pobla de Segur) atenent un client. / LAURA MASÓ @Aix_lau

més senzilla, a priori, en les poblacions més xicotetes”. Valoren també la proximitat amb la capital valenciana, encara que reconeixen que a vegades se’ls emporta part del públic lector. “Malgrat això, estem contents d’estar a Benetússer, la gent s’ha acostumat a vindre a Somnis de Paper i notem que la nostra clientela agraeix que siguem ací”, sobretot la del mateix poble, que és el públic principal.

Descobrir el territori a través de la lectura

Llibres generalistes sí, però específics del territori sobretot. La necessitat d’atraure el nombre més gran de públic possible perquè el negoci sigui rendible fa que en totes les llibreries es puguin trobar les darreres novetats editorials, però que, a banda, s’aposti per editorials independents o locals i autors o temàtiques de la zona en les quals se situen.

No només el nombre de llibreries està creixent, sinó que també augmenten les iniciatives relacionades amb la literatura que succeeixen fora de grans ciutats. Des de les Viles del Llibre, que aposten per abolir la desigualtat cultural i fomentar la dinamització local a partir de la lectura cada any a un municipi diferent, fins a les fires del llibre com Indilletres, a la Bisbal d’Empordà, centrada en editorials independents, o l’aparició de pobles llibreria com Calonge, on l’Ajuntament ha apostat per obrir set llibreries de temàtiques diverses com a forma de diversificar l’economia i promoure el turisme cultural.

Noves formes de descobrir el territori a partir dels llibres i les llibreries. Perquè el paisatge que hi ha fora la finestra de la llibreria del teu somni és canviant, com ho són els llibres que trobes en cada una de les llibreries. I és que si no llegeixes no passa res. Si llegeixes, passa molt. Però si decideixes muntar la teva pròpia llibreria, encara fas que passi més. Sobretot, si decideixes fer-ho fora de les grans multituds. Com diu Pol Maese des de la llibreria El Refugi, inaugurada fa poc: “Al final, és cultura i, malgrat estar en hores baixes, se segueix valorant i no es vol perdre”. ●

Recomanacions a peu de llibreria

Hem demanat a les llibreries que han participat en aquest reportatge que facin el que millor saben fer, triar un parell de títols d’entre els que es poden trobar a les seves prestatgeries.

Natura Llibres, Alins (el Pallars Sobirà)

Animals invisibles. Mite, vida i extinció
Gabriel Martínez Cendero i Jordi Serrallonga
Editorial Nòrdica (2021)

Dones al marge. Bruixes i altres històries d’estigma i oblit
Ivet Eroles
Editorial Fonoll (2021)

El Tinter, la Pobla de Segur (el Pallars Jussà)

Morts, qui us ha mort?
Iñaki Rubio
Comanegra (2021)

Els Piris. Els joves detectius dels Pirineus
Edicions Saloria (2021)

El Refugi, la Seu d’Urgell (l’Alt Urgell)

Els homes plorem
Joan Turu
El Cep i la Nansa Edicions (2021)

La volta a Catalunya amb 50 formatges artesans
Toni Chueca
Larousse Editorial (2018)

La Irreal, Tortosa (el Baix Ebre)

Escala avall
Cinta Arasa
Grup 62 (2021)

La Cita
Rébecca Dautremer
Edelvives (2019)

Somnis de paper, Benetússer (l’Horta Sud)

Rastellera de Colors
Pep Molist
Babulinka Books (2021)

Abre los ojos
Pepa Blanes
Fuera de Ruta Editorial (2021)

malalletra

Quan es dibuixa l'inici

El relat d'Iris Martínez Villalonga

Ide sobte, al fil de la intuïció més fina, m'aturo enmig de l'avinguda i em pregunto: On soc? Què estic fent? Sobre l'asfalt em percebo amb un batec inquiet que recorre cada porus de la meua pell. Sembla que el cos treballi en automàtic, la ment s'enfili als trens més exquisits que se li presenten i el cor estigui, sense adonar-me'n, desatès. És aleshores quan sento que em desdibuixo del paisatge i m'experimento congelada davant el mecànic moviment que les meves retines copsen.

Em miro els peus, me'ls observo per visualitzar-me present, per veure quines arrels en surten.

A poc a poc, recorro les cames i intento esbrinar quin vent les hi xiuxiuejava la direcció. Tanco els ulls. Em toco el ventre, el cor; m'estic una estona, sentint-me. Em palpo la cara amb suavitat i quan obro els ulls de nou contemplo amb tendresa els palmells de la mà que narren la meua història i amb la mirada traço els plecs. Els persegueixo amb anhel i esbosso els senders que m'agradaria transitar, i fins i tot, deslligo els que m'estan esperant.

El subtil fil permeable que m'ha dut a la presa de terra es teixeix i esdevé puntada en omplir de sentit el fer de respirar, de l'ara. Connecto amb el neguit de les entranyes i escolto el que em narren. Em bufen cançons que parlen del món, de nosaltres, de la comunitat que construïm plegades, fruit de la intenció sembrada que neix del bell afecte que alberga cada una de nosaltres. Somio les trobades que vindran, nius de refugis on deixar anar les façanes, nuus oasis de col·lectivitat relacionant vida. Ens imagino dansant-nos la diversitat que som, abraçades sota el paraigua de confiança i esperança que engendrarem. Em fonc sabent que trobaré ulls en els quals reconèixer-nos, llars en mirades i crearem ponts entre les fronteres més afilades.

El meu deliri està esdevenint ocell silvestre, dibuixa siluetes indomables que s'articulen amb un frondós esbart d'ocells que desitgen unir vols i narrar junts possibles paisatges, absents de murs i baralles. I d'aquest vol en què estic enlairada, emancipo la ment d'il·lusions individualistes que escorcolen horitzons conjunts i obro les finestres de casa per entamar-nos en les semblances.

Del so de les fantasies de les aus esmentades neix la voluntat d'aterrar la il·lusió en el cos d'humana, compartir-me amb les companyes i escriure la cançó de la nostra trobada. Escoltar la intranquil·litat que em pessigollejava m'ha dut a l'inici de la confluència, un principi que ha emergit en l'imaginari i s'enfortirà en la presència.

Que bonic és quan tot comença des de la voluntat de servir(-nos) i donar sentit a la vivència.

/ ALEJANDRO ROBLES
@arcmc

*Obra premiada amb el segon lloc de l'edició 2021 del concurs "Retalls de voluntariat" del Servei Civil Internacional de Catalunya. ●

PUTAS, REPÚBLICA Y REVOLUCIÓN

Marta Venceslao Pueyo, Mar Trallero i Genera

«Aquest llibre s'insereix radicalment en els debats actuals en el si del feminisme visibilitzant una realitat oblidada per la historiografia: la de les treballadores sexuals en el període republicà, la revolució i la guerra.»
Amb pròleg d'Amalia Luna i epíleg de Georgina Orellano

VIRUSEDITORIAL.NET

ressenyες

Històries de dones silenciades i tancades

Clara Asín Ferrer | @Colombine_9

Elles són nou, nou dones i nou històries silenciades durant dècades a un manicomi. María Huertas Zarco, fundadora de Mujeres para la salud, una associació que treballa en defensa de la salut i dels drets de les dones, les va conèixer el 1974, quan centenars d'internes del Manicomi de Jesús van ser traslladades a l'hospital psiquiàtric de Bètera, a València. L'autora, psiquiatra en aquell moment del mateix centre, ens relata amb una literatura delicada i esquinçadora les vides d'Anna, Amparo, María Jesús, Felipa, Dolores, Aurora, Blanquita, Margarita i María, colpejades per un tracte inhumà, humiliades, castigades i medicalitzades durant anys. Aquestes supervivents de la invisibilització permanent, són narrades amb una intimitat i amb un detall que ens revela els perquès reals dels seus tancaments sense explicitar-ho amb diagnòstics. María Huertas Zarco és capaç d'agafar-nos a totes de la mà i endinsar-nos en els seus periplos vitals. I així, aquest testimoni individual, que a la vegada es torna coral, ens parla del tancament i de les violències que es donen a l'àmbit de la salut mental, així com dels eixos que travessen el manteniment d'aquesta salut: la classe i el masclisme, entre d'altres. També se centra en les pràctiques que s'han donat durant anys que han agreujat l'estat mental de moltes pacients, en especial, de les dones:

els electroxocs, les violacions, els tractaments lesius, els abusos farmacològics i físics. Denuncia aquests fets narrant-los i per remarcar, al final del relat, la importància dels professionals de la salut amb una perspectiva de drets humans i amb perspectiva de gènere. A estones espanta veure com tot allò va ser real i que només tres pavellons de catorze van intentar obrir les gàbies mentals perquè sortissin els records, perquè recordessin qui eren. Aquesta va ser la lluita, i esperem que continuï sent, d'algunes professionals com María Huertas Zarco, que tot i les reticències de moltes, van ajudar aquestes dones a recuperar les seves vides. I allí, durant aquests anys de deshospitalització, sí que van retrobar-se amb la veritable bogeria: amb la bogeria de l'esperança, de la llibertat i de l'alegria. ●

LLIBRE
Nueve nombres
María Huertas Zarco
Editorial Temporal,
2021
144 pàgines

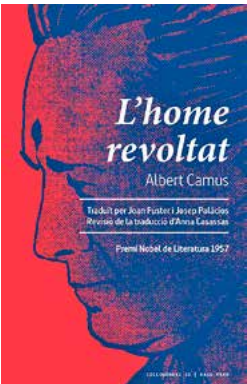

La revolta total segons Camus

Eloi Latorre | @homestatic

Aparegut ara fa setanta anys, *L'home revoltat* és un dels assajos referencials del filòsof i narrador nord-africà Albert Camus (1913-1960), en competència amb *El mite de Sísif*. Camus traça un repàs crític (subjectiu, eurocèntric i majoritàriament afrancesat) de diversos corrents estètics i literaris, així com del pensament polític i social, de la contemporaneïtat al voltant de la idea de la confrontació vers un statu quo imperant. Malgrat que defuig la formulació de postulats teòrics unívocs, en general, l'autor planteja la revolta com un exercici de llibertat in-

dividual, de destrucció de l'ecosistema injust, però també d'autoafirmació ("l'home que diu no", però "l'home que diu sí", en paraules del paràgraf inicial i més cèlebre del llibre), mentre que refuta els plantejaments revolucionaris que proposen canvis de paradigma col·lectius. Brilla, a banda, la prosa assagística d'alta volada i la sòlida convenció argumentativa del futur premi Nobel de literatura, notablement traduïda al català el 1966, ara recuperada i actualitzada per Raig Verd, que anuncia una saludable reedició de diversos textos del pensador. ●

LLIBRE
L'home revoltat
Albert Camus
Traducció: Joan Fuster i Josep Palàcios, revisada per Anna Casassas
Raig Verd editorial,
2021
372 pàgines

Necessites que t'acompanyi al metge?

Aïda Camprubí | @La_Directa

LLIBRE
Colapso
Nagore Gartzia Fernández
Pròleg de Mari Luz Esteban
Las Hedonistas, 2021
127 pàgines

Probablement, totes les que som aquí estiguem passant per un procés mèdic o evitant participar-ne en un. Aquest llibre és un bàlsam crític que ens ajudarà a transitar per la biomedicina institucionalitzada. Termes complexos a banda, és com si la teva millor amiga t'acompanyés al metge i, a la porta de la consulta, et donés pressa: "Pregunta-li tot el que et calgui! Aquest procés és teu, que no te n'exclouin". Nagore Gartzia Fernández (Bizkaia, 1984), doctora en

Psicologia Social i feminista punk de confiança, va començar a desenvolupar símptomes d'epilèpsia focal el 2017. *Colapso* és la seva autoetnografia i també un exercici d'autoagència literària que ens acompanya en el laberint mèdic, clarifica el joc de poders al qual ens sotmeten. Amb la seva aproximació conscient, ens acosta a una forma d'anomenar-nos que no sigui patologitzant, més enllà dels tecnicismes i on el bon acompanyament de l'entorn és crucial. Us el recomano de tot cor, amigues. ●

/ BART GRUGEON

Pol Dunyó i Ruhí,
pagès ecològic
i autor del llibre
'Estrifar la terra'

És pagès d'horticultura ecològica a Can Femades, al municipi d'Òrrius (el Maresme) i autor del llibre *Estrifar la terra* (Raig Verd, 2021), on es planteja "destapar les mentides" sobre el món rural, la pagesia i la producció d'aliments. Ara que el sector agrícola es decanta cap a una lògica empresarial, el jove pagès està convençut que l'agricultura a petita escala, autosuficient i integrada en l'entorn natural, no només és necessària, sinó també rendible i atractiva per a les generacions joves. L'agricultura ecològica pot restablir el vincle directe que sempre ha existit entre les ciutats i la pagesia, i així recuperar la connexió de la societat amb la natura. Dunyó proposa buscar maneres de rendibilitzar les terres de cultiu que s'han abandonat, combinant-hi pràctiques tradicionals amb coneixements moderns. Es podria veure un paral·lelisme amb moviments urbans que volen recuperar edificis abandonats.

"Fer servir animals de tracció és mirar al futur"

Bart Grugeon | @bart_bgp

Com has entrat en el món de la pagesia?

M'interessa entendre d'on venen les coses, no només el menjar. Vaig començar tenint un hortet, i he anat llegint sobre l'agricultura i la repercussió que té. Al cap de poc vaig decidir que m'hi volia dedicar. És un ofici apassionant. Com més el conec, més m'interessa. És immens, mai en sabré prou. Per molt que visqui sempre em quedaré curt.

La vida de pagès no és precària i sacrificada?

El noranta per cent de les feines em semblen pitjor que la meva. Hi ha períodes que treballo molt, i d'altres que molt menys. A la primavera i a l'estiu hi ha una explosió de feina. A l'estiu hi ha més llum, l'herba creix més, les plantes creixen més, tot s'asseca més de pressa, has de regar més, has de recollir més. Segons la temporada, tinc jornades de dotze o tretze hores, però d'altres de tres o quatre hores.

Guanyes un sou digne?

Sí. Abasteixo unes seixanta famílies amb cistelles de verdura ecològica. L'horticultura a petita escala a Òrrius no és com arran de mar, on tot l'any hi ha feina. Tenim una temporalitat limitada pel que fa a la producció, ens hem d'adaptar als períodes de cultiu i diversificar. Tenim moltes feixes on no arriba l'aigua i que no són hàbils per horticultura, però ens serveixen per cultivar herba per alimentar els animals de tracció. És com si estiguéssim produint el gasoil. També introduïm el bestiar al bosc i així el netegem, fem prevenció d'incendis i participem en la lluita contra el canvi climàtic, perquè implica una major captura de carboni.

Fer servir animals de tracció és tornar enrere?

No, és una mirada al futur. Els mètodes, usos i coneixements dels animals són molt diferents avui dia, i s'observa l'animal com un company de suport en tasques específiques. Ens permet tancar cicles i tenir més resiliència, i evidentment, ser més ecològics. En finques petites amb policultius com el nostre, els ani-

mals són més eficients energèticament que un motor, i més ràpids que un motocultor, sens dubte. Però en superfícies molt grans un tractor pot ser més útil.

És complicat fer-se pagès sense tradició familiar i autodidacta, com has fet tu?

Has de passar uns anys d'aprenentatge. He après amb la lectura i experimentant, amb assaig i error. Hi ha tantes coses per aprendre... Collir, fer noves plantades, regar, mantenir els cultius, llaurar trossos nous, mantenir els animals, procurar el menjar, tallar l'herba de les pastures, adobar els camps, i també tota la part comercial. Crec que la pagesia de petit format té una inèrcia natural al *do it yourself* i a la cooperació entre veïns o companys. No per ideologia sinó per necessitat o per lògica. El fet de produir tu mateix el que necessites per treballar, com els farratges, les eines, la distribució en xarxa... fa que ens adaptem a les necessitats i possibilitats de l'entorn, el cuidem i el millorem.

Creus que la pagesia pot atraure una nova generació jove?

I tant! Si només al poble d'Òrrius hi hagués una consciència de la seva població sobre el consum de proximitat, hi hauria feina per a molta gent. No hauríem d'anar a distribuir cistelles a Barcelona, que és una contradicció. Però tenim un problema gran d'accés a

la terra. Tot el que no està al pla, al sol i a prop d'una carretera, no es valora. No ha de ser així, ho podem canviar. Produir localment amb un criteri d'autosuficiència pot ser un projecte comunitari o territorial. El fet de no dependre del gas d'Algèria, dels mangos peruans o del magnesi xinès ens dona autonomia i ens dona la possibilitat de prendre decisions amb més llibertat. Si més gent practica l'autogestió, es genera intercanvi de materials i coneixements, i això és cultura. Les denominacions d'origen o les pràctiques tradicionals neixen de societats que generen uns recursos i uns productes d'acord amb el que tenen i el que necessiten. Podem regenerar una agricultura més local com a base de la vida humana i la civilització. ●